

Ouders: Thuis in taal en rekenen

Handreiking voor ouders en de oudergeleding

van de medezeggenschapsraad in het basisonderwijs

voor het volgen van de leeropbrengsten bij taal en rekenen

Project Thuis in taal en rekenen

LOBO

Landelijke Oudervereniging Bijzonder
Onderwijs op algemene grondslag



Voorwoord

In november 2008 heeft het [ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap \(OCW\)](#) subsidie toegekend voor het project van de [Landelijke Oudervereniging Bijzonder Onderwijs op algemene grondslag \(LOBO\)](#) om de leerprestaties bij rekenen en taal te vergroten door betrokkenheid van de ouders.

In dit project heeft de LOBO intensief samengewerkt met de [Verenigde Bijzondere Scholen \(VBS\)](#), de besturenorganisatie voor scholen in het algemeen bijzonder onderwijs.

De LOBO heeft een zestal activiteiten gepland in het project. Eén van die activiteiten is gericht op de mogelijkheid ‘Ouders in staat te stellen de opbrengsten van het reken- en taalonderwijs van de school en de kinderen te kunnen volgen.’ Deze brochure is bedoeld als een handreiking aan de ouders en ouderraadsleden van de medezeggenschapsraad in het basisonderwijs.

Het onlangs gepubliceerde advies [Ouders als partners](#) van de [Onderwijsraad](#) (17 februari 2010) aan de Tweede Kamer ondersteunt onze visie op de versterking van het partnerschap tussen school en ouders.

De Onderwijsraad constateert dat door een toenemende professionalisering van bestuur, schoolleiding en leraren de kloof tussen school en ouders eerder groter dan kleiner dreigt te worden.

De Raad roept partijen dan ook op om een ‘actieve bereidheid tot partnerschap’ aan te nemen. Daarbij verwacht de Raad dat de school haar professionaliteit beschikbaar maakt voor de ouderbetrokkenheid en dat omgekeerd ouders zich meer vraaggericht en kritisch opstellen. Ouders horen een rol te hebben in de opbrengstgerichtheid van scholen. Een citaat van de Onderwijsraad maakt duidelijk vanuit welke visie deze brochure is geschreven:

‘...ouders dienen zich actief te richten op opbrengsten, goed geïnformeerd te zijn en (hoge) leeropbrengsten ook te waarderen. Van ouders mag verwacht worden, dat zij belangstelling aan de dag leggen voor de leerprestaties van hun kind en de school niet alleen beoordelen op zaken als sfeer en gebouw. Ouders kunnen in stelling komen door openheid te vragen over deze opbrengsten.’

De [Wet medezeggenschap op scholen \(Wms\)](#) kent geen specifiek advies- of instemmingsrecht voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad omtrent de leeropbrengsten bij taal en rekenen. Wel biedt de Wms ruimte voor scholen en ouders om verdere invulling te geven aan hun wederzijdse betrokkenheid. Het instemmingsrecht inzake het schoolplan en de onderwijskundige doelstellingen biedt hiervoor aanknopingspunten.

Aan de totstandkoming van deze brochure is meegewerkt door diverse betrokkenen; onze dank aan *Ron Bongers*, ouder van christelijke basisschool Prins Hendrikschool uit Lochem, *Jennefer Boskeljon*, ouder van openbare basisschool De Optimist te Hoofddorp, *Jan Willem Ittmann*, directeur openbare basisschool De Optimist te Hoofddorp, *Bianca Jansen*, directeur algemeen bijzondere basisschool De Kleine Kapitein’ te Berkel en Rodenrijs, *Anneke Slegers*, directeur openbare basisschool De Bikube te Hoofddorp, *Mirjam Stefels* van de Hogeschool van Amsterdam en *Henk Veneman*, algemeen bijzondere basisschool Kindercampus te Hilversum.

Drs. Rona Postma
Directeur LOBO

Inleiding

De brochure *Ouders: Thuis in taal en rekenen* is geschreven om ouderraadsleden van de medezeggenschapsraad behulpzaam te zijn bij het kunnen volgen van de leeropbrengsten van de school en de kinderen op het gebied van Nederlandse taal^[1] en rekenen.

De brochure is zo opgezet dat op basis van de informatie ook overige belangstellende ouders in staat worden gesteld om de ontwikkelingen van hun kind bij taal en rekenen te kunnen volgen om daar – als dat wenselijk is – een zinnig gesprek over te kunnen voeren met de groepsleraar van hun kind.

De brochure richt zich op het basisonderwijs en is deels bruikbaar in het overig primair onderwijs, met uitzondering van [hoofdstuk 3](#), dat specifiek ingaat op de lesmethoden die zijn gericht op het reguliere basisonderwijs.

Beleidscontext ouderbetrokkenheid bij taal en rekenen

De brochure vloeit voort uit de aandacht die het kabinet-Balkenende IV heeft gegeven aan de kwaliteitsverhoging van het onderwijs in de basisvaardigheden taal en rekenen.

In de nota [Scholen voor Morgen](#) spreekt dat kabinet de nodige zorg uit over de ontwikkeling van de kwaliteit op die vakgebieden:

- Volgens de Onderwijsraad (een belangrijk en onafhankelijk adviesorgaan van de regering) presteert ongeveer tien procent van de kinderen in het basisonderwijs onder zijn of haar niveau.
- Hoewel het Nederlandse onderwijs in internationale vergelijkingen goed presteert op de gebieden taal en rekenen, blijkt er toch sprake te zijn van een jaarlijkse, geleidelijke achteruitgang in prestaties, waardoor Nederland internationaal dreigt te worden ingelopen. Een belangrijk aandachtspunt binnen die vergelijkingen is de positie van onze zeer goede leerlingen, de ‘toppers’. Zij scoren onder het internationale gemiddelde.
- Volgens opgave van de Onderwijsinspectie telt het Nederlandse basisonderwijs op een totaal aantal van ongeveer 7.000 basisscholen 100 zeer zwakke scholen en 1.000 risicoscholen.
- Ook bij de rekenvaardigheid van de instromende nieuwe leraren vanuit de Pabo worden vraagtekens geplaatst, ([Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen 2009: *Rekenonderwijs op de basisschool, analyse en sleutels tot verbetering*](#)).

Het kabinet is van mening dat de kwaliteit van het onderwijs onder druk staat en dat er geen enkel risico gelopen mag worden.

In *Scholen voor Morgen* doet het kabinet een aantal aanbevelingen om de onderwijskwaliteit te verhogen op de basisvaardigheden:

1. Gericht werken aan verbeteringen van de leerprestaties, vooral op de gebieden taal en rekenen.
2. Meer aandacht voor kwaliteitszorg en voor het gebruik van de mogelijkheden van de informatie van het leerlingvolgsysteem. Scholen maken daar nu onvoldoende gebruik van.
3. Ontwikkeling van vaardigheden van docenten om de uitkomsten te analyseren, te begrijpen en te vertalen.
4. Het verbinden van het vak rekenen met andere vakken, zoals wetenschap en techniek.
5. Kinderen met een taalachterstand halen die niet gemakkelijk meer in. Daarom moet taalachterstand vroegtijdig worden gesignaleerd en bij voorkeur worden aangepakt voor dat kinderen naar de basisschool gaan. Zo krijgen kinderen en school een betere startpositie.
6. Het is van belang dat scholen hun onderwijs afstemmen op verschillen tussen leerlingen. Het gaat dan niet alleen om kinderen, die zwakker presteren of juist gemiddeld, maar ook om talentvolle leerlingen, waaronder hoogbegaafden. Kortom: aandacht voor excellentie.
7. Aandacht voor een stimulerende en uitdagende leeromgeving.
8. Betrokkenheid van ouders bij de school van hun kinderen is goed voor de relatie tussen ouders en scholen en de kwaliteit van het onderwijs.

¹ In deze brochure staat ‘Nederlandse taal’ voor het hele palet aan aanvankelijk/technisch/begrijpend lezen, stellen en spellen

Oud-staatssecretaris Dijkma heeft met de onderwijs- en ouderorganisaties afgesproken dat zij de ouderbetrokkenheid bij hun achterbannen stimuleren en dat zij het onderwijs gaan voorzien van praktische materialen en methodieken. Scholen krijgen zo de gelegenheid om de ouderbetrokkenheid naar eigen inzicht en behoefte te versterken. De LOBO draagt hier met deze brochure van harte aan bij.

Mogelijkheden tot verdere ondersteuning

Naast deze brochure kunnen ouders meer ondersteuning zoeken in hun rol van ‘deskundige partner’ van de school:

- Alle ouderorganisaties bieden scholing op het gebied van medezeggenschap. Bij de [LOBO](#) kunnen ouders terecht voor:
 - een basiscursus medezeggenschap
 - een cursus gericht op onderlinge communicatie (partnerschap) *De ondernemende medezeggenschapsraad*
 - een cursus die inzicht geeft in de verantwoordingsdocumenten van het bestuur: begroting, jaarverslag en jaarrekening.
- Op (0800) 5010 en via www.5010.nl, de gratis advies- en informatiedienst voor ouders met schoolgaande kinderen, kunnen ouders terecht met vragen die betrekking hebben op het onderwijs, dus ook met vragen over de leeropbrengsten bij taal en rekenen.
- Als laatste willen wij wijzen op de website thuisintalenrekenen.nl. Ouders kunnen daar informatie, oefenmateriaal en praktische tips vinden.

Leeswijzer

Het primaire doel van deze brochure is een handreiking te bieden voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad. Om als ‘kritisch partner’ van de school te kunnen deelnemen aan gesprekken over de leeropbrengsten moet u als ouder haast wel onderwijs specifieke informatie tot u nemen. Deze brochure is daarom vooral informatief van aard. De eerste drie hoofdstukken belichten de bouwstenen:

1. ouderbetrokkenheid
2. de wettelijk kaders voor ouderbetrokkenheid en taal en rekenen
3. taal- en rekenonderwijs in de praktijk.

In hoofdstuk 4 komt de informatie samen als het gaat over de betrokkenheid van ouders bij het volgen van leeropbrengsten op het gebied van taal en rekenen.

U kunt de brochure ook gebruiken als naslagwerk. Het is namelijk niet altijd nodig om over alle informatie te beschikken. Zo kunt u als er sprake is van de aanschaf van een nieuwe lesmethode voor bijvoorbeeld rekenen, volstaan met het lezen van de informatie die betrekking heeft op het rekenonderwijs van hoofdstuk 3. Bij discussies in de medezeggenschapsraad over het gebruik van toetsen kunt u de informatie die ingaat op het volgen van de schoolprestaties bij taal en rekenen nalezen uit hoofdstuk 4 gebruiken.

Aan het eind van ieder hoofdstuk staan specifiek voor de medezeggenschapsraad tips, die de medezeggenschapsraad kan hanteren als een checklist. Het laatste hoofdstuk geeft een overzicht van alle tips. Deze tips zijn bondig geformuleerd en kunnen daarom in de inhoud soms wat scherp overkomen, maar de schrijvers van deze brochure benadrukken dat het proces van informeren en opbouwend kritisch volgen alleen werkt, als dat door alle partners in gezamenlijke samenwerking wordt nagestreefd.

Inhoud

Voorwoord	2
Inleiding	3
Hoofdstuk 1 Ouderbetrokkenheid moet!!	7
1.1 <u>Wat is ouderbetrokkenheid?</u>	7
1.2 <u>Heeft ouderbetrokkenheid effect op het leren van de kinderen?</u>	8
1.3 <u>Bouwstenen voor beleid inzake ouderbetrokkenheid</u>	8
1.3.1 <u>Communiceren en informeren is de basis</u>	9
1.3.2 <u>Educatief partnerschap is het doel</u>	9
1.4 <u>De pedagogische visie van de school in relatie tot ouderbetrokkenheid</u>	10
1.5 <u>Keuzes rondom ouderbetrokkenheid</u>	10
1.6 <u>Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad</u>	11
Hoofdstuk 2 Wat is landelijk geregeld over taal en rekenen?	12
Wetgeving, kerndoelen, referentieniveaus en toezichtkader	
2.1 <u>De Wet op het primair onderwijs</u>	12
2.2 <u>Kerndoelen</u>	13
2.3 <u>Referentieniveaus voor taal en rekenen</u>	13
2.3.1 <u>Referentieniveaus voor taal</u>	15
2.3.2 <u>Referentieniveaus voor rekenen</u>	16
2.3.3 <u>Wat is de winst van de niveaubeschrijvingen?</u>	17
2.4 <u>Het toezichtkader van de Inspectie van het Onderwijs</u>	18
2.4.1 <u>De werkwijze van de inspectie</u>	18
2.4.2 <u>Het waarderingskader van de inspectie</u>	19
2.5 <u>Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad</u>	22
Hoofdstuk 3 Diversiteit in taal- en rekenonderwijs op basisscholen	23
3.1 <u>De grondslag</u>	23
3.2 <u>Pedagogische richting of onderwijsvisie</u>	23
3.2.1 <u>Klassikaal onderwijs</u>	23
3.2.2 <u>Traditioneel vernieuwingsonderwijs</u>	24
3.2.3 <u>Het nieuwe leren in het basisonderwijs</u>	25
3.3 <u>Lesmethoden voor taal en rekenen</u>	26
3.3.1 <u>Taalmethoden</u>	26
3.3.1.2 <u>Tussendoelen beginnende geletterdheid voor de groepen 1, 2 en 3</u>	28
3.3.1.3 <u>Tussendoelen gevorderde geletterdheid voor de groepen 4 t/m 8</u>	29
3.3.2 <u>Rekenmethoden</u>	30
3.3.2.1 <u>Realistisch rekenen</u>	30
3.3.2.3 <u>De methodestrijd</u>	31
3.4 <u>Taalpilots en rekenpilots</u>	32
3.5 <u>Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad</u>	32
Hoofdstuk 4 Het volgen van de schoolprestaties bij taal en rekenen	34
4.1 <u>Toetsing en pedagogische visie</u>	34
4.2 <u>Schooladministratie, onderwijsnummer</u>	35

4.3	<u>Het leerlingvolgsysteem</u>	<u>36</u>
4.3.1	<u>CITO-normering en DLE-normering</u>	<u>37</u>
4.3.2	<u>Gebruik van goede en betrouwbare tests</u>	<u>38</u>
4.4	<u>Het leerlingdossier</u>	<u>39</u>
4.4.1	<u>Het recht op informatie van de individuele ouder</u>	<u>39</u>
4.4.2	<u>Informatiebron voor de medezeggenschapsraad</u>	<u>40</u>
4.5	<u>Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad</u>	<u>40</u>
	<u>Hoofdstuk 5 Overzicht tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad</u>	<u>41</u>
	<u>Literatuur</u>	<u>43</u>

Hoofdstuk 1 Ouderbetrokkenheid moet!!

Met een dubbele gebiedende wijs willen wij het fundamentele belang aangeven van de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs aan hun kinderen. Voor men zich richt op ouderbetrokkenheid in het primair onderwijs bij leeropbrengsten in taal en rekenen is het van belang dat deze is ingebed in een algeheel beleid inzake ouderbetrokkenheid. Ouderbetrokkenheid moet echter georganiseerd worden en hierin ligt een dubbele taak, zowel voor de school om hier initiatief te tonen, als voor ouders om daar op in te gaan.

1.1 Wat is ouderbetrokkenheid?

Ouderbetrokkenheid wordt zichtbaar in de emotionele binding van ouders met hun kind, met name bij de ontwikkeling van het kind in brede zin. Ontwikkelt het kind zich tot een volwassen persoon die gelukkig wordt, eerlijk is en wiens talenten tot ontplooiing worden gebracht? Dat is het uitgangspunt.

Ouderbetrokkenheid uit zich op schoolniveau in de interesse en inzet van ouders voor:

- het volgen van de ontwikkeling van het kind
- de school van het kind
- het huiswerk van het kind
- het contact met de groepsleraar.

Ouderbetrokkenheid komt vooral in de thuissituatie tot uitdrukking en als afgeleide daarvan zien we de betrokkenheid van ouders bij de school van hun kind. Ouders verschillen vaak in deze betrokkenheid, vanuit persoonlijke interesse alsook vanuit hun persoonlijke bagage, waaronder recente ervaringen maar ook de eigen schoolervaringen. Meer of minder beïnvloed door variabelen als opleiding, verbaal vermogen, sociaal-culturele achtergrond en status/inkomen. Grof onderscheidend zijn er twee typen van stijlen van ouderbetrokkenheid:

- *Assertieve ouders, meestal hoger opgeleid*, die de ontwikkeling van hun kind van dag tot dag willen volgen, zelf willen begeleiden en de leerkracht kritisch benaderen over de aanpak van de school.
- *Volgzame ouders, vaak laag opgeleid*, die erop vertrouwen dat alles wat de leerkracht onderneemt per definitie, op grond van zijn autoriteit, goed is.

Het is de taak van de school om op een verantwoorde wijze invulling te geven aan de diversiteit aan behoeften van ouders, die leven rond ouderbetrokkenheid.

De meeste scholen hebben in hun schoolplan en schoolgids wel passages staan waarin zij aangeven dat zij de relatie met de ouders en oudercontacten heel belangrijk vinden. Slechts bij een gering aantal scholen uit dit zich in een gericht beleid op ouderbetrokkenheid. Het omgekeerde komt ook voor: scholen die opvallen door een hoge ouderbetrokkenheid waarvan nog weinig op schrift staat. Dat kan. Maar wil men kunnen leren, evalueren en bijstellen, dan is het schriftelijk beschrijven van ouderbetrokkenheidsbeleid noodzakelijk.

Ouderbetrokkenheid **moet georganiseerd worden en planmatig worden ingebed** in het hele schoolbeleid. De aanloop daartoe kan natuurlijk flexibel zijn, vanuit ondersteuning en stimulering van initiatieven van leerkrachten en/of ouders. Uiteindelijk moeten concrete initiatieven een inbedding krijgen in een gezamenlijke beleidsvisie die de school heeft op de relatie met de ouders. Vanuit die visie kan het beleid verder worden vormgegeven en uitgevoerd.

Bij scholen die op deze wijze te werk zijn gegaan komt een aantal gemeenschappelijke kenmerken van de visie naar voren (literatuuronderzoek Cijvat en Voskes, 2008):

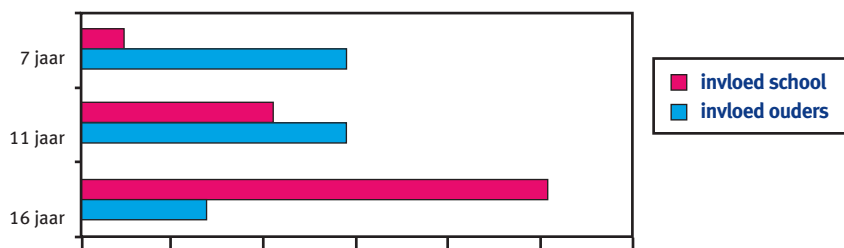
1. De erkenning dat de hoofdrol van het opvoedingsproces bij de ouders ligt.
2. Leraren zijn bereid afstand te doen van hun autonomie: hun professionele afstand tot de ouders.
Leraren en ouders benaderen elkaar als partners.

3. Er is sprake van een duurzame relatie tussen de school en de ouders.
4. Het gaat om een professionele samenwerkingsrelatie:
 - met erkenning van eigen verantwoordelijkheden voor de school en voor de ouders
 - gebaseerd op wederzijds respect
 - gelijkwaardigheid bij het nemen van beslissingen.
5. Een geïntegreerde benadering in beleidsmatige zin, gericht op:
 - ondersteuning en beïnvloeding van ouders
 - professionalisering van leerkrachten in het onderhouden van contacten met ouders
 - beïnvloeding van ouders.

1.2 Heeft ouderbetrokkenheid effect op het leren van de kinderen?

Vanuit onderzoek wordt aangegeven, dat ouderbetrokkenheid, met name bij het leren thuis, een positief effect heeft op het functioneren van kinderen binnen een school. Het effect heeft zowel betrekking op leerprestaties als op gedrag en werkhouding.

Het meest effect heeft ouderbetrokkenheid bij jonge kinderen. In zijn algemeenheid zijn de effecten in de periode van het primair onderwijs het grootst en nemen zij geleidelijk af in het voortgezet onderwijs.



Verder leidt ouderbetrokkenheid tot een verbetering van het sociaal functioneren van kinderen:

- meer zelfvertrouwen
- positievere houding tegenover de school.

Deze gedragsveranderingen en verbetering van de werkhouding wordt in onderzoek gevonden bij alle gezinnen, ongeacht de economische achtergrond ervan of de leeftijd van de kinderen.

Op het gebied van leerprestaties zijn aantoonbare effecten gerapporteerd bij het leesonderwijs.

De effecten op het gebied van rekenonderwijs zijn minder aantoonbaar, maar worden wel verondersteld op te treden (Henderson & Mapp, 2002; Desforges & Abouchaar, 2003).

Ouderbetrokkenheid heeft ook als resultaat dat ouders en leerkrachten in een betere verhouding ten opzichte van elkaar komen te staan.

1.3 Bouwstenen voor beleid inzake ouderbetrokkenheid

Er zijn verschillende benaderingen voor het werken aan ouderbetrokkenheid. We noemen er hier twee vanwege hun elkaar aanvullende functie.

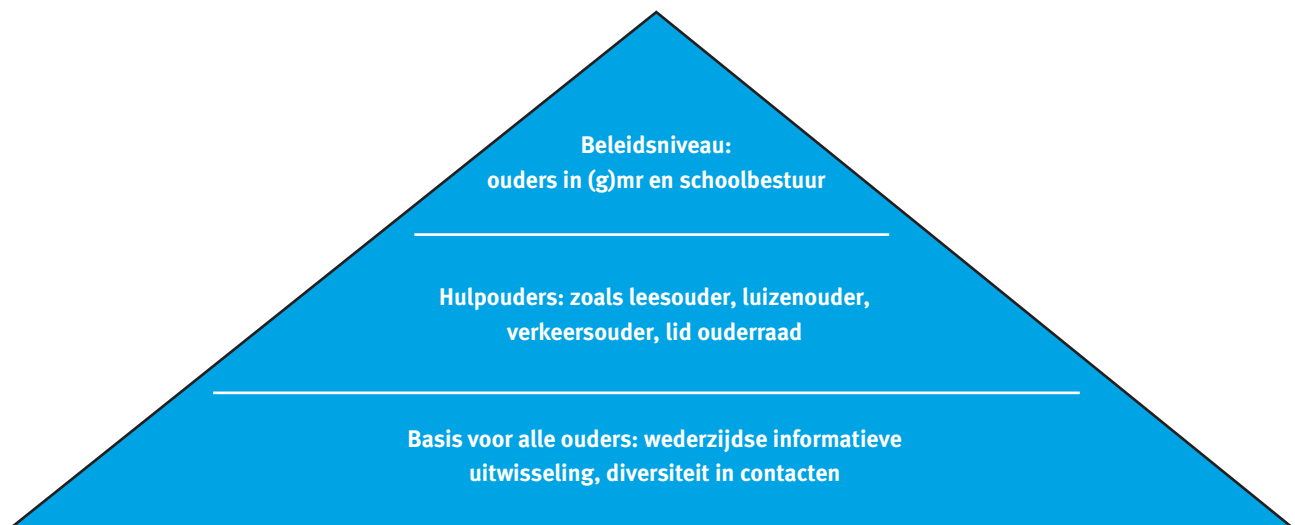
1.3.1 Communiceren en informeren is de basis

Cijvat en Voskes (2008) hebben een betrokkenheidspiramide opgesteld met een aantal lagen: basis, middensegment en top.

Het model gaat uit van het beleid voor ouderbetrokkenheid gericht op alle ouders, maar dat niet alle ouders even betrokken hoeven te zijn.

- Basis: informatie en contact en het thuis helpen van de kinderen, geldt voor alle ouders.

- Middensegment: geldt voor een beperkte groep die bereid is te participeren in activiteiten op school.
- Top: geldt voor slechts enkele ouders die bereid zijn te participeren in de (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad of het schoolbestuur.



Het model gaat ervan uit dat de school de behoeften van de ouders aan informatie, contact en participatie inventariseert en van daaruit vorm geeft aan die behoeften. Dat wil zeggen ouders structureel informeert, waar nodig begeleidt en ondersteunt. Verder worden de ouders op actieve wijze betrokken bij schoolactiviteiten. De school is altijd voor ouders bereikbaar en aanspreekbaar.

1.3.2 *Educatief partnerschap is het doel*

De Wit (2005) spreekt liever niet van ouderbetrokkenheid, maar van partnerschap. Een begrip dat verder draagt dan betrokkenheid of participatie. Het gaat ook hier niet alleen om een beweging van de ouders richting de school, maar ook van de school richting de thuissituatie. De Wit onderscheidt vier varianten in de wederzijdse betrokkenheid, die betrekking kunnen hebben op het eigen kind als leerling, op de groep of klas en op de school als geheel:

- meelevén
- meehelpen
- meedenken
- meebeslissen

Het partnerschap is gericht op de volgende doelen:

1. Het realiseren van afstemming in opvoedend denken en handelen (pedagogisch doel).
2. Het optimaliseren van het reilen en zeilen van de school als organisatie en gemeenschap. (organisatorisch doel).
3. Het informeel en formeel kunnen meedenken en meebeslissen door ouders met de school en het afleggen van verantwoording door de school over haar werk aan de ouders. (democratisch doel).
4. Daar kan een vierde deel aan worden toegevoegd, namelijk het beter toerusten van ouders voor hun taak in de opvoeding en/of voor hun rol als partner van de school (toerustingsdoel, Smit, 2006).

Een soortgelijke visie als die van De Wit wordt ook ontwikkeld in het project Actief Ouderschap (www.actiefouderschap.nl, een initiatief van David Kranenburg). Dit project probeert scholen bewust te maken van de grote invloed die samenwerking van de educatieve partners heeft op de leerresultaten, de sociale ontwikkeling en de gezondheid van de kinderen.

Het sleutelwoord in de visie van Actief Ouderschap is ‘verbinden’. Daarbij wordt niet alleen gedacht aan de verbinding school en thuis, maar ook aan verbinding met de leefsituatie, de omgeving van de kinderen. Bij Actief Ouderschap

wordt naast de sleutelrol van de school, ook gesproken over ‘plichten’ die ouders te vervullen hebben. Van ouders mag worden verwacht dat zij actief hun kinderen helpen; dat zij zelf de regie moeten nemen en blijven houden over de ontwikkeling van hun kind.

1.4 De pedagogische visie van de school in relatie tot ouderbetrokkenheid

Als we er vanuit gaan dat ouders de regie moeten houden over de ontwikkeling van hun kind, dan moet er een ‘match’ zijn tussen het opvoedingspatroon van de ouders en de visie van de school.

Wat is een pedagogische visie eigenlijk?

Een pedagogische visie is een zienswijze waarop de ontwikkeling van een kind zou moeten verlopen, gebaseerd op een mensbeeld of mensopvatting. In de mensopvatting worden uitspraken gedaan over de mogelijkheden van de mens en zijn vermogen om zelf vorm te geven aan zijn bestaan. Bijvoorbeeld is er sprake van een volledig vrije, zelfverantwoordelijke mens of is de mens gebonden en is hij in zijn gedragingen voorbestemd en afhankelijk van buiten de mens zelf liggende factoren?

De pedagogische visie is daaraan gekoppeld en beschrijft wat er nodig is om deze mens tot volle wasdom te brengen, welke fasen hierin te onderscheiden zijn en welke accenten dat vraagt in het onderwijs, welke domeinen van ontwikkeling onderscheiden worden en prioriteit hebben, welke pedagogische waarde de school heeft als gemeenschap voor de leerling en welke didactische principes er in het algemeen belangrijk zijn en/of vakspecifiek. Geen enkele school en leerkracht werkt zonder een pedagogische visie. In [hoofdstuk 3.2](#) komen wij daar uitgebreider op terug.

1.5 Keuzes rondom ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid bij taal en rekenen begint natuurlijk bij ouderbetrokkenheid in het algemeen op een school, beginnend bij de ontwikkeling van het eigen kind.

Op grond van de verschillende kaders, genoemd onder bouwstenen, kunnen wij nu een aantal wensen neerleggen richting de school, die een rol gaan spelen bij de informatie van en contacten over taal en rekenen:

1. De school wordt geacht bewuste keuzes te maken rondom ouderbetrokkenheid.
2. Dit beleid wordt schriftelijk vastgelegd. Niet alleen kan men het daarmee ook duidelijker communiceren, men heeft ook een ankerpunt om te reflecteren op de praktijk.
3. Het is belangrijk dat partijen, op grond van partnerschap, elkaar ruimte gunnen; men moet elkaar niet vastpinnen, maar elkaar meenemen in hoe iets beter kan en hoe er wellicht beter gecommuniceerd kan worden. Tussen ambitie en praktijk mag best wat ruimte zitten.
4. De informatiebehoefte van en informatievoorziening aan de ouders is planmatig ingebed in het schoolbeleid.
5. De contacten met de ouders zijn divers en gebaseerd op dagelijkse bereikbaarheid.
6. Er is aandacht voor de ontwikkeling van het personeel in een professionele omgang met ouders, in intervisie en/of scholing: gesprekstechnieken, herkennen van en rekening houden met de culturele achtergrond van de leerling, hoe leg je een huisbezoek af?
7. Er is een educatief begeleidingsplan voor ouders, dat in samenspraak met de ouders is opgesteld, waarin zij informatie krijgen en ondersteund worden bij onderwerpen als: modern rekenonderwijs, thuis voorlezen, educatieve spelletjes voor thuis en huiswerkaanpak.

1.6 Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad

De Wet medezeggenschap op scholen kent de medezeggenschapsraad – en als onderdeel daarvan de oudergeleding – een groot aantal taken, rechten en bevoegdheden toe.

Zoals wij al eerder beschreven hebben gaan wij ervan uit, dat school en ouders als partners met elkaar omgaan en/of zich daarin ontwikkelen. Zij gunnen elkaar ruimte, pinnen elkaar niet vast.

Dat kan alleen als er sprake is van wederzijds vertrouwen in elkaars goede bedoelingen wat er met de school en de

leerlingen moet gebeuren.

De basis van de Wms is dat de medezeggenschapsraad over dezelfde informatie kan beschikken als die informatie waarover het bevoegd gezag beschikt. In dit kader wordt wel gesproken over een horizontale en verticale verantwoordingsplicht. Een modern schoolbestuur legt verantwoording af aan: de rijksoverheid, de Onderwijsinspectie en de gemeente (verticale verantwoordingsplicht), maar juist ook en vooral aan de direct betrokkenen: ouders, schoolpersoneel, omgeving en in het voortgezet onderwijs de leerlingen (horizontale verantwoordingsplicht).

Op grond van de visie uit dit hoofdstuk gaan we ervan uit dat de school een beleidsvisie heeft op ouderbetrokkenheid. De partners overleggen voortdurend met elkaar over de verwerkelijking van deze visie en bieden daarbij elkaar ruimte. In dat perspectief moeten alle adviezen die wij hierna geven en ook in de afronding van de vervolghoofdstukken worden gezien.

Tip 1: School en ouders zetten bewust stappen om verder invulling te geven aan hun partnerschap.

Tip 2: De oudergeleding heeft met de school een goede verhouding waar het gaat om het gebruik van haar informatie-recht, waarmee u over alle in de voorgaande paragraaf opgesomde wensen informatie kunt inwinnen en vragen stellen aan het schoolbestuur en de directeur. Beide partijen kunnen zich vinden in het gebruik van het *recht van initiatief* om met eigen voorstellen te komen om het beleid op gang te brengen of te verbeteren. Beide partijen evalueren dit periodiek en de school ervaart dit als een constructieve bijdrage.

Tip 3: School en oudergeleding zijn zich bewust van de formele advies- en instemmingsrechten van de oudergeleding medezeggenschapsraad. De jaaragenda voor specifieke instemmings- en adviesrechten is bekend.

Tip 4: Aandachtspunten voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad inzake beleid ouderbetrokkenheid:

- Beschikt de school over een *beleidsplan ouderbetrokkenheid*?
- Staat het beleid opgenomen in het *schoolplan* van de school?
- Wordt jaarlijks in de schoolgids beschreven wat de school van de ouders verwacht?
Hoe de informatie over de ontwikkelingen van het kind aan de ouders wordt overgebracht? Wat de contactmogelijkheden zijn met de leraren en de directeur? Wat de school doet met de informatie van de ouders over hun kind?
- Staat in het *scholingsbeleid* opgenomen welke scholingsmogelijkheden er zijn voor:
 - teamleden om zich te professionaliseren in hun contacten met de ouders
 - ouders om hun kinderen te kunnen begeleiden bij zaken als lezen, modern rekenen en overblijven.

Tip 5: School en oudergeleding evalueren periodiek of de medezeggenschap naar wens functioneert.

Hoofdstuk 2 Wat is landelijk geregeld over taal en rekenen? Wetgeving, kerndoelen, referentieniveaus en toezichtkader

Als ouders de vorderingen van hun kinderen met taal en rekenen willen volgen, dan is één van de eerste vragen die kan worden gesteld of er voorschriften zijn voor de scholen.

Daarvoor zullen we kennis moeten nemen van de [Wet op het primair onderwijs \(Wpo\)](#). Deze wet bevat een voor ons doel een tweetal relevante artikelen, namelijk artikel 9, 1^e lid, dat bepaalt welke vak- en vormingsgebieden in het basisonderwijs moeten worden gegeven en artikel 9,6^e lid, waarin de relatie met kerndoelen als *streefdoelen* staat geformuleerd.

Omdat op basis van de adviezen van de Inspectie van het Onderwijs en uit vergelijkend landelijk en internationaal onderzoek bleek dat de kerndoelen als streefdoelen onvoldoende basis zijn voor een kwaliteitsnorm voor alle scholen, is men recent overgegaan tot het vaststellen van [referentieniveaus](#) voor het gehele onderwijs: van basisonderwijs tot het hoogste niveau in het voortgezet onderwijs. Deze referentieniveaus gaan verder dan de kerndoelen. Het zijn geen streefdoelen. Zij geven aan wat een leerling op een bepaald moment, bijvoorbeeld aan het eind van de basisschool moet *kennen en kunnen*.

De referentieniveaus worden in de periode 2010-2014 ingevoerd in het onderwijs.

Scholen dienen zich naar de samenleving te verantwoorden over het onderwijs dat zij geven.

De Inspectie van het Onderwijs ziet er op toe dat deze verantwoording plaatsheeft, zowel naar de subsidiegever: het Rijk (verticale verantwoording), als naar de ouders en de omgeving van de school (horizontale verantwoording). De werkwijze van de inspectie, het zogenaamde toetsingskader bevat veel informatie over de wijze waarop zij vaststellen hoe er op school wordt gewerkt en vooral ook bij de kernvakken rekenen en taal.

Daarom gaan wij in dit hoofdstuk nader in op dit toetsingskader.

2.1 De Wet op het primair onderwijs

In artikel 9 van de Wpo staat ten aanzien van taal en rekenen het volgende in de wet:

Artikel 9. Inhoud onderwijs

Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang:

- a. *zintuiglijke en lichamelijke oefening;*
- b. *Nederlandse taal;*
- c. *rekenen en wiskunde;*
- d. *Engelse taal;*
- e. *enkele kennisgebieden;*
- f. *expressieactiviteiten;*
- g. *bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer;*
- h. *bevordering van gezond gedrag.*

Er staat niet meer en niet minder, dan dat er taal en rekenen moet worden gegeven. Omdat in Nederland de 'vrijheid van onderwijs' grondwettelijk is vastgelegd, hebben schoolbesturen de vrijheid om de inrichting van het onderwijs zelf te bepalen. Zo mogen zij zelf vaststellen hoeveel uren zij aan taal en rekenen willen besteden, welke lesmethode zij hanteren en welk materiaal zij bij het onderwijs willen betrekken.

2.2 Kerndoelen

De vrijheid voor de inrichting van het onderwijs is in 1993 ingeperkt doordat de rijksoverheid toen *kerndoelen* is gaan vaststellen, die ook staan opgenomen in het 6e lid van artikel 9 Wpo:

Voor de school geldt de eis dat zij tenminste de kerndoelen bij haar onderwijsactiviteiten als aan het eind van het basisonderwijs te bereiken doelstellingen hanteert. Kerndoelen geven een beschrijving van kwaliteiten van leerlingen op het

gebied van kennis, inzicht en vaardigheden.

Kerdoelen zijn streefdoelen. Het is dus niet zeker dat alle leerlingen ze behalen. Maar de school moet de kerndoelen aan de leerlingen aanbieden. Kerndoelen bevatten en geven richtlijnen en minimumeisen voor het onderwijsaanbod en het niveau van kennis en vaardigheden dat kinderen opdoen.

Kerdoelen worden iedere vijf jaar opnieuw vastgesteld.

In 2009 zijn nieuwe kerndoelen ingevoerd, die in vergelijking met de kerndoelen van 1993 aanzienlijk in aantal zijn teruggebracht.

Voor 1993 konden er grote verschillen bestaan in het onderwijsaanbod van de basisscholen. Door de invoering van de kerndoelen is er gezorgd voor:

- meer eenheid in het onderwijsaanbod
- verbetering van de aansluiting met het voortgezet onderwijs (vo)
- een beter en doelgerichter basisonderwijs, met name omdat de Inspectie van het Onderwijs toezicht houdt op het naleven van de kerndoelen. [Verderop](#) in deze brochure zullen wij daar nader op ingaan.

2.3 Referentieniveaus voor taal en rekenen

Ondanks het bestaan van kerndoelen valt er in de laatste jaren een toenemende zorg vast te stellen over de kwaliteit van het onderwijs in taal en rekenen. Die zorg heeft betrekking op een aantal aspecten:

- De diverse soorten onderwijsvormen blijven onvoldoende op elkaar aansluiten.
- De leerprestaties gaan op een aantal onderdelen langzaam achteruit. Zowel in vergelijking met metingen in Nederland in 1995, als in vergelijkend internationaal onderzoek.
- Er is zorg over de kwaliteit van de leraren.

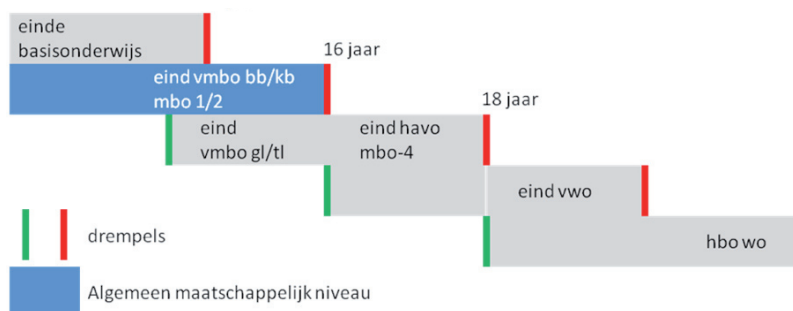
Een [Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen](#) kreeg het verzoek een concreet en inhoudelijk advies uit te brengen over wat leerlingen in de verschillende stadia van hun onderwijsloopbaan van primair onderwijs tot hoger onderwijs moeten kennen en kunnen.

De [Expertgroep](#) kreeg de opdracht referentieniveaus te beschrijven die zich richten op te *behalen* doelen die beheerst worden en daarmee op kwaliteitsverbetering van het onderwijs.

Het is de bedoeling dat de referentieniveaus voor 1 augustus 2010 in de wet worden vastgelegd. Bedoeling is dat het een leidraad wordt voor scholen om zich aan te refereren bij de inrichting van hun onderwijsprogramma's en lesmethoden. Men zal er wel van mogen afwijken, bijvoorbeeld als het gaat om de tussendoelen vanuit een eigen visie op de leerontwikkeling, maar de druk om dat verantwoord te doen zal hoger worden.

De referentieniveaus zullen via een invoeringstraject tot 2014 in het onderwijs worden ingevoerd. Als ouderlid van de medezeggenschapsraad kunt u om advies gevraagd worden bij de invoering van nieuwe lesmethoden en invoeringstrajecten. Vandaar dat wij hier uitgebreid aandacht geven aan de referentieniveaus voor taal en rekenen.

Met het verschijnen van het rapport is voor het eerst een plan over alle onderwijssoorten heen verschenen, waarin wordt aangegeven *wat leerlingen* op een bepaald moment, bijvoorbeeld aan het einde van de basisschool, *moeten kunnen en kennen* op het gebied van de basisvaardigheden taal en rekenen. Over het hoe en op welke manier deze referentieniveaus behaald moeten worden, geeft het rapport weinig aanwijzingen. Dat is aan de scholen. Het rapport vormt zo een uitdaging om doelgericht aan taal- en rekenonderwijs te werken. Het rapport onderscheidt vier niveaus.



Per referentieniveau wordt beschreven welke kennis en vaardigheden op het gebied van taal noodzakelijk zijn.

De overgangen tussen de verschillende niveaus vormen drempels. Per drempel worden er twee niveaus aangegeven: een fundamenteel niveau en een streefniveau. Het fundamentele niveau is het minimumniveau van een vaardigheid. Dit is het niveau waarop ten minste 75% van de leerlingen van de desbetreffende leeftijd de vaardigheid moet beheersen.

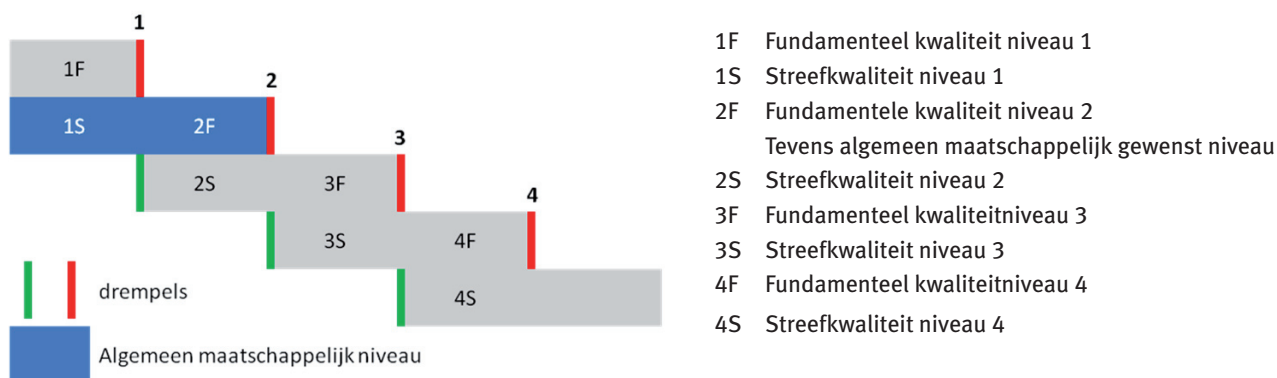
Een aantal van deze 75% presteert dan al op een hoger niveau, dus deze leerlingen kunnen verder komen. Hiervoor geldt het streefniveau. Dit niveau daagt leerlingen uit zich verder te bekwamen in taal en rekenen.

Hierna treft u een schema aan dat inzicht geeft in de samenhang van de niveaus.

Omdat deze brochure geschreven is voor het basisonderwijs zullen wij bij de verdere bespreking alleen ingaan op de niveaus 1F en 2F en 1S.

Als u volledig wilt kennismaken van de niveaus, dan verwijzen wij u naar het rapport van de *Expertgroep Doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen (2008): Over de drempels met taal en rekenen. Hoofdrapport*, Enschede.

Bij taal vallen de streefniveaus en opvolgende fundamentele niveaus samen. Hier geldt 1S=2F. Bij rekenen vallen de niveaus niet samen.



Rekenen 1F

Leerlingen die in het basisonderwijs het referentieniveau 1F bereiken, kunnen in vmbo basis- en kaderberoepsgerichte leerweg doorgroeien naar het burgerschapsniveau 2F.

Rekenen 1S

Referentieniveau 1S omvat 1F en is het streefniveau waar de grote groep van leerlingen aan moet voldoen om een goede aansluiting te krijgen op vmbo theoretische leerweg of havo/vwo.

Rekenen 2F

Hierop gaan we niet nader in omdat het niet van belang is voor het primair onderwijs.

De niveaubeschrijvingen zijn funderend en cumulatief van aard. Funderend omdat de niveaus op elkaar voortbouwen en er dus geen niveau kan worden overgeslagen. Cumulatief, omdat een volgend niveau het vorige insluit. Dat betekent dat een leerling op een hoger niveau alle deelvaardigheden op een lager niveau beheerst. Het is dus van belang dat eerder verworven kennis en vaardigheden onderhouden worden.

2.3.1 Referentieniveaus voor taal

Het rapport *Over de drempels met taal. De niveaus voor de taalvaardigheid*, een onderdeel van de eindrapportage van de *Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008)*, beschrijft de referentieniveaus voor taal.

Op het gebied van taal worden vier domeinen aangegeven:

1. *Mondelinge vaardigheid* met de subdomeinen gespreksvaardigheid, luistervaardigheid en spreekvaardigheid.
2. *Leesvaardigheid* met de subdomeinen het lezen van zakelijke teksten en het lezen van fictionele en literaire teksten.
3. *Schrijfvaardigheid*, waarmee het produceren van zowel creatieve als zakelijke teksten wordt bedoeld.
4. *Taalverzorging en taalbeschouwing*. Bij taalverzorging gaat het om zaken die ten dienste staan van verzorgde schriftelijke taalproductie, maar vaak apart aangeleerd moeten worden. Bij taalbeschouwing gaat het om kennis van zinsontleding die ten dienste staat van correcte werkwoordspelling en om termen en concepten die leerlingen nodig hebben om over mondelinge en schriftelijke fenomenen van gedachten te wisselen.

De niveaubeschrijvingen voor elk domein bestaan uit drie componenten: een algemene omschrijving, taken en kenmerken van de taakuitvoering.

Hierna treft u, om u enigszins een beeld te vormen, hoe het referentiekader is ingericht een voorbeeld aan van het onderdeel 'Spreken' uit het domein 'Mondelinge Taalvaardigheid'.

	Niveau 1F	Niveau 2F
Algemene omschrijving Spreken	Kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.	Kan redelijk vloeiend en helder ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen, gevoelens onder woorden brengen over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
Taken		
Een monoloog houden	Kan alledaagse aspecten beschrijven, zoals mensen, plaatsen en zaken. Kan verslag uitbrengen van gebeurtenissen, activiteiten en persoonlijke ervaringen. Kan een kort, voorbereid verhaal of presentatie houden en daarbij op eenvoudige vragen reageren.	Kan in grote lijnen redenen en verklaringen geven voor eigen meningen, plannen en handelingen en kan een kort verhaal vertellen. Kan informatie verzamelen om over een onderwerp uit eigen interessegebied een voorbereide presentatie te geven. Kan vragen beantwoorden naar aanleiding van deze presentatie.
Kenmerken van de taakuitvoering		
Samenhang	Maakt eigen gedachtegang voor de luisteraar begrijpelijk, hoewel de structuur van de tekst nog niet altijd klopt.	Kan een duidelijk verhaal houden met een samenhangende opsomming van punten en kan daarbij belangrijkste punt duidelijk maken. Gebruikt korte eenvoudige zinnen en verbindt deze door de juiste, eenvoudige voegwoorden en verbindingswoorden.
Afstemming op doel	Blijft trouw aan spreekdoel, soms met hulp van een ander.	Geeft spreekdoel duidelijk vorm (instruerend, informatief, onderhoudend enz.) zodat het voor de luisteraar herkenbaar is.

Afstemming op publiek	Past het taalgebruik aan aan de luisteraar(s). Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren. Kan gebruik maken van ondersteunende materialen om een voorbereide presentatie beter aan het publiek over te brengen.	Kan het verschil tussen formele en informele situaties hanteren. Maakt de juiste keuze voor het register en het al dan niet hanteren van taalvariatie. (dialect, jongerentaal). Kan de luisteraar(s) boeien door middel van concrete voorbeelden en ervaringen.
Woordgebruik en woordenschat	Zie Gesprekken	Zie Gesprekken

2.3.2 Referentieniveaus voor rekenen

Voor het eind van het basisonderwijs zijn voor rekenen/wiskunde twee referentieniveaus geformuleerd: Fundamenteel niveau 1F en Streefniveau 1S. De interpretatie van deze twee niveaus is anders dan die voor taal. Kinderen die 1F halen, kunnen drempelloos doorstromen in het vmbo basis- en kaderberoepsgerichte leerweg. Kinderen die 1S halen, kunnen zonder problemen starten in vmbo gemengde of theoretische leerweg. Een groep kinderen kan veel meer dan 1S. Zij gaan in hun vervolgonderwijs naar havo of vwo. Er zullen ook kinderen zijn die ondanks alle inspanningen 1F niet halen. Meestal zijn dit de kinderen die naar het praktijkonderwijs gaan of kinderen die wel naar vmbo basisberoepsgerichte leerweg gaan, maar erg veel moeite hebben met rekenen/wiskunde.

De referentieniveaus voor rekenen/wiskunde zijn beschreven voor vier subdomeinen die het overgrote deel van relevantie inhouden van rekenen/wiskunde dekken. De domeinen zijn:

1. *Getallen.*
2. *Verhoudingen.*
3. *Metten en Meetkunde.*
4. *Verbanden.*

Deze indeling is zo gekozen dat zowel basisonderwijs, voortgezet onderwijs als het hoger onderwijs zich erin herkennen en dus ook met elkaar kunnen communiceren en het onderwijs op elkaar kunnen afstemmen.

In de beschrijving van de niveaus wordt onderscheid gemaakt tussen ‘paraat hebben’, ‘functioneel gebruiken’ en ‘weten waarom’.

Kinderen moeten bepaalde feitenkennis paraat hebben (zoals de tafels, relaties tussen breuken en procenten), maar ze moeten ook bepaalde rekenprocedures paraat hebben, zoals weten hoe zij 7×165 kunnen uitrekenen en dit ook correct kunnen doen. Daarnaast moeten ze hun kennis functioneel kunnen gebruiken in situaties en dagelijkse problemen die daarom vragen. Bij sommige aspecten van rekenen/wiskunde is het ook belangrijk dat kinderen begrijpen (weten waarom) hoe een en ander in elkaar zit. Bijvoorbeeld het begrijpen van de structuur van het tientallig stelsel.

In de beschrijvingen zien we dat streefniveau 1S meer inzicht vraagt van de kinderen en dat ze met moeilijker getallen in complexere situaties moeten kunnen rekenen dan dat het fundamenteel niveau 1F vraagt.

Een voorbeeld van een niveaubeschrijving treft u hierna aan.

12 jaar	1-fundament	1-streef
A Notatie, taal en betekenis	Paraat hebben	Paraat hebben
<ul style="list-style-type: none"> Uitspraak, schrijfwijze en betekenis van getallen symbolen en relaties Wiskundetaal gebruiken 	<ul style="list-style-type: none"> Een vijfde deel van alle Nederlanders korter schrijven als: $\frac{1}{5}$ deel van... 3,5 is 3 en $\frac{5}{10}$ 1 op de 4 als 25% of een kwart van Geheel is 100% 	<ul style="list-style-type: none"> Schrijfwijze $\frac{1}{4} \times 260$ of $\frac{260}{4}$ Formele schrijfwijze 1:100 (staat voor) herkennen en gebruiken Verschillende schrijfwijzen (symbolen, woorden) met elkaar in verband brengen
	Functioneel gebruiken	Functioneel gebruiken
	<ul style="list-style-type: none"> Notatie van breuken (horizontale breukstreep) decimale getallen (kommagetal) en procenten (%) herkennen. Taal van verhoudingen (per, op, van de) Verhoudingen herkennen in verschillende dagelijkse situaties (recepten, snelheid, vergroten / verkleinen, schaal, enz.) 	<ul style="list-style-type: none"> Schaal
	Weten waarom	Weten waarom
		<ul style="list-style-type: none"> Relatieve vergelijking (term niet)
12 jaar	1-fundament	1-streef
B Met elkaar in verband brengen	Paraat hebben	Paraat hebben
<ul style="list-style-type: none"> Verhouding, procent, breuk, decimaal getal, deling, "deel van" met elkaar in verband brengen 	<ul style="list-style-type: none"> Eenvoudige relaties herkennen, bijvoorbeeld dat 50% nemen hetzelfde is als "de helft nemen" of hetzelfde als "delen door 2" 	<ul style="list-style-type: none"> Procenten als decimale getallen (honderdsten) Veel voorkomende omzettingen van percentages in breuken en omgekeerd
	Functioneel gebruiken	Functioneel gebruiken
	<ul style="list-style-type: none"> Beschrijven van een deel van een geheel met een breuk Breuken met noemer 2, 4, 10 omzetten in bijbehorende percentages Eenvoudige verhoudingen in procenten omzetten bijv. 40 op de 400 	<ul style="list-style-type: none"> Breuken en procenten in elkaar omzetten Breuken benaderen als eindige decimale getallen Verhoudingen en breuken met een rekenmachine omzetten in een (afgerond) kommagetal
	Weten waarom	Weten waarom
		<ul style="list-style-type: none"> Relatie tussen breuken, verhoudingen en percentages Breuken omzetten in een kommagetal, eindig of oneindig aantal decimalen
12 jaar	1-fundament	1-streef
C Gebruiken	Paraat hebben	Paraat hebben

De niveaus 1F en 1S beschrijven wat leerlingen minimaal moeten kunnen aan het eind van hun basisonderwijs. Het zijn opbrengstdoelen en geen streefdoelen. Het gaat er niet om dat kinderen het hebben 'gehad', maar dat ze het 'beheersen'.

2.3.3 Wat is de winst van de niveaubeschrijvingen?

De niveaubeschrijvingen zijn een uitstekend hulpmiddel om de overgang tussen het primair en het voortgezet onderwijs op het gebied van taal en rekenen te bespreken. De gegevens over de referentieniveaus worden opgenomen in onderwijskundige rapporten die bij de overdracht gebruikt worden. Omdat de niveaubeschrijvingen verdeeld zijn over domeinen met elk een algemene beschrijving, maar ook met taken en kenmerken van de taakuitvoering, kan gedetailleerde overdracht plaatsvinden.

2.4 Het toezichtkader van de Inspectie van het Onderwijs

Als lid van de medezeggenschapsraad, maar ook als ouder lijkt het ons gewenst, dat u zich wilt laten informeren over de kwaliteit van het onderwijs van de basisschool, waar u bij betrokken bent. dat u kennis neemt van de inspectierapport-

ten, die vrij toegankelijk zijn via de website www.onderwijsinspectie.nl. Via de button ‘scholen’ kunt u de beoordeling van uw school lezen in het inspectierapport, dat door de inspectie is opgesteld.

2.4.1 De werkwijze van de inspectie

Omdat de scholen over het merendeel ‘in onvoldoende mate beschikken over betrouwbare en valide zelfevaluatie gegevens’ (!) heeft de inspectie haar werkwijze in 2009 geactualiseerd.

Deze werkwijze kenmerkt zich door:

- een bestuursgerichte aanpak
- een gerichtheid op risico en op ‘toezicht op maat’
- een gerichtheid op programmatisch handhaven.

Een *bestuursgerichte aanpak* houdt in dat de instellingen in principe zelf de kwaliteit van hun onderwijs moeten bewaken en verbeteren. Onderdeel daarvan is, dat de scholen zich naar hun directe omgeving (waaronder de ouders), maar ook naar de maatschappij in het algemeen (waaronder de inspectie) behoren te verantwoorden over de kwaliteit van het onderwijs.

In de visie van de inspectie moeten scholen een basiskwaliteit kunnen garanderen naar hun omgeving.

Leerlingen en ouders moeten erop kunnen vertrouwen dat hun school een maatschappelijk aanvaardbaar kwaliteitsniveau realiseert en daar niet onder zakt.

De inspectie houdt het schoolbestuur als eerste verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs op de school en niet de schooldirecteur. Dat wil niet zeggen, dat de schoolleiding niet betrokken is, maar het schoolbestuur zelf is de instantie, die in moet grijpen als de kwaliteit niet in orde is.

Die verantwoording omvat:

- het formuleren van doelen in termen van onderwijskwaliteit
- het realiseren van die kwaliteit
- zorgen voor kwaliteitsbewaking
- afleggen van publieke verantwoording.

De scholen worden allereerst aangesproken op behaalde onderwijsresultaten en moeten daarvoor hun jaarstukken aanleveren: jaarrekening en jaarverslag, het schoolplan en bijbehorend jaarplan en andere relevante stukken, zoals mogelijke ouder-, leerling- en personele tevredenheidsonderzoeken, eindtoetsen basisonderwijs en als die er zijn andere testuitslagen.

Deze gegevens worden geanalyseerd. Ook ‘signalen’ over de school worden in de analyse betrokken. Er kunnen bijvoorbeeld berichten verschenen zijn in de media of klachten zijn van ouders. Op basis van de stukken maakt de inspectie elk jaar van iedere school een risicoanalyse.

Indien naar aanleiding van deze analyse blijkt dat er geen reden tot zorg is, kent de inspectie de school *basistoezicht* toe. Er vindt dus jaarlijks een risicoanalyse plaats, tenzij er plotselinge en onverwachte problemen opdoemen. Dan kan ook eerder een analyse worden opgestart.

Alle scholen in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs (dus ook scholen met basistoezicht) worden ten minste eens per vier jaar bezocht. Van dit bezoek verschijnt een rapport dat op de website wordt gepubliceerd.

Als de resultaten onvoldoende zijn, dan komt er een nader inspectieonderzoek en -bezoek aan de school, waarbij ook gekeken wordt naar de verrichte inspanningen van het schoolteam.

De inspectie tracht bij haar analyse drie mogelijke risico’s te analyseren:

- risico’s met betrekking tot de kwaliteit van het gegeven onderwijs
- risico’s inzake de financiën van de school

- risico's, als gevolg van het niet naleven van wet- en regelgeving.

In het licht van deze brochure over rekenen en taal richten wij ons op het eerstgenoemde risico.

Als tekortkomingen worden vastgesteld, dan krijgt het schoolbestuur op basis van vooraf opgestelde beslisregels een aan de situatie van de school vastgestelde vorm van toezicht opgelegd: maatwerk.

Op grond van de risicoanalyse kan de inspectie besluiten tot een viertal vormen van toezicht:

1. Basistoezicht

Als een school geen risico's voor de kwaliteit van het onderwijs loopt en de wet- en regelgeving wordt nagekomen, krijgt ze zogenoemd *basistoezicht*. Er verschijnt geen rapport als de inspectie geen nader onderzoek heeft uitgevoerd. Als de inspectie het nodig vond om een kort onderzoek uit te voeren, wordt een rapport opgesteld dat op internet wordt gepubliceerd.

2. Aangepast toezicht naleving

Indien een school de wet- en regelgeving niet volledig nakomt, kan de inspectie besluiten tot een aangepast toezicht naleving. De inspectie verscherpt dan het toezicht. In een brief aan de school leest u wat de tekortkoming behelst.

Vanaf 2009 verschijnt hiervan een melding op internet via de zogenaamde [Toezichtkaart](#). De brief wordt op de website gepubliceerd.

3. Aangepast toezicht kwaliteit

Als uit de risicoanalyse en het onderzoek van de inspectie blijkt dat de kwaliteit van het onderwijs op de school belangrijke tekortkomingen vertoont, kan de inspectie besluiten tot een aangepast toezicht kwaliteit. De inspectie intensiveert het toezicht. Het aangepast toezicht is gebaseerd op de tekortkomingen in de kwaliteit van het onderwijs (betreffende met name de leerresultaten van de leerlingen of het onderwijsproces) die over het algemeen in een rapport van bevindingen worden toegelicht. Het rapport van bevindingen wordt op de inspectiesite gepubliceerd.

4. Aangepast toezicht zeer zwakke kwaliteit

Als uit de risicoanalyse en het onderzoek van de inspecteurs blijkt dat de kwaliteit van het onderwijs op de school beneden aanvaardbaar niveau is, besluit de inspectie tot een aangepast toezicht zeer zwakke kwaliteit. De inspectie intensiveert het toezicht dan sterk. Het aangepast toezicht zeer zwak is gebaseerd op de tekortkomingen in de kwaliteit van het onderwijs (leerresultaten van de leerlingen én het onderwijsproces zijn onvoldoende) die in een rapport van bevindingen worden toegelicht. Het rapport van bevindingen wordt op de website van de inspectie gepubliceerd.

2.4.2 Het waarderingskader van de inspectie

In het inspectierapport wordt een zogenaamd waarderingskader gehanteerd, dat u, als ouder, of als ouderlid van de medezeggenschapsraad een schat aan informatie oplevert.

Het kader richt zich op:

1. De opbrengsten van het onderwijs:
 - de leerresultaten
 - de voortgang in de ontwikkeling van de kinderen.
2. De inrichting van het onderwijsleerproces:
 - het leerstofaanbod
 - de leertijd
 - het pedagogisch klimaat
 - het schoolklimaat
 - het didactisch handelen van de leraren
 - de leerlingenzorg
 - de inhoud en het niveau van uitvoering van toetsen, testen, opdrachten en voor het voortgezet onderwijs: schoolonderzoeken en examens.
3. Het interne kwaliteitszorg beleid, dat de school zelf hanteert.

In het kader van deze brochure, gericht op de kwaliteit van het taal- en rekenonderwijs, kunnen we op deze wijze eenvoudig een deskundige beoordeling krijgen – op hoofdlijnen – van het onderwijs in taal en rekenen. Zowel voor wat betreft de inhoud, als ook over het proces.

De inspectie maakt gebruik van 75 indicatoren om een objectieve vergelijking mogelijk te maken tussen de scholen. 45 Indicatoren worden aangeduid als kernindicator. Daarbinnen zijn voor het basisonderwijs 10 indicatoren aangeduid als normindicator. Met behulp van de normindicatoren bepaalt de inspectie of een school wordt aangemerkt als:

- een *voldoende* presterende school
- een *zwak* presterende school
- een *zeer zwak* presterende school.

Hierna volgt een overzicht van de 10 normindicatoren, die betrekking hebben op het basisonderwijs. Omdat de lijst van normindicatoren geldt voor primair en voortgezet onderwijs is er een nummering die verspringt.

A. Opbrengsten

- 1.1. De resultaten van de leerlingen aan het eind van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau, dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.
- 1.2. De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau, dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.

B. Onderwijsleerproces

- 2.1. Bij de aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde betreft de school alle kerndoelen als te bereiken doelstellingen.
- 2.2. De leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8
- 2.4. De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerling-gewicht biedt bij Nederlandse taal leerinhouden aan, die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.
- 5.1. De leraren geven duidelijke uitleg over de lesstof.
- 5.2. De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.
- 5.3. De leerlingen zijn actief betrokken bij onderwijsachterstand.

C. Zorg en begeleiding

- 7.1. De school gebruikt een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkelingen van de leerlingen.
- 8.3. De school voert de zorg planmatig uit.

Om u een indruk te geven van de wijze van beoordeling laten wij enkele passages zien uit een inspectierapport van een basisschool die door de inspectie op een lijst van zeer zwak scorende scholen is geplaatst. De beoordeling laat zien dat de school nadrukkelijk uitvalt op het gehanteerde systeem van kwaliteitszorg, of het ontbreken daarvan. Verder zien we dat er ook het nodige schort aan het aanbieden van de leerinhouden voor taal en rekenen.

Omdat de school geen betrouwbare informatie kan leveren kan niet worden beoordeeld of de leerlingen zich in voldoende mate ontwikkelen!

De inspectie hanteert bij haar beoordeling een vijf puntsschaal, waarop aangegeven wordt in hoeverre een indicator een bijdrage levert aan de kwaliteit van het onderwijs:

1. draagt niet of nauwelijks bij
2. draagt onvoldoende bij
3. draagt voldoende bij
4. draagt in hoge mate bij
5. niet te beoordelen (alleen bij resultaten en ontwikkeling van leerlingen.) Deze waardering is gegeven indien de school over bepaalde indicatoren geen betrouwbare en valide gegevens beschikbaar heeft.

Kwaliteitszorg	1	2	3	4	
1.1 De school heeft inzicht in de verschillen in onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.		•			
1.2 De school evalueert jaarlijks systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten.	•				
1.3 De school evalueert regelmatig het leren en onderwijzen.	•				
1.4 De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.		•			
1.5 De school borgt de kwaliteit van het leren en onderwijzen.	•				
1.6 De school rapporteert aan belanghebbenden inzichtelijk over de gerealiseerde kwaliteit van het onderwijs.	•				
1.8 De school draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs gericht op bevordering van sociale integratie en actief burgerschap, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.			•		
Voorwaarden kwaliteitszorg	1	2	3	4	
2.1 De schoolleiding stuurt de kwaliteitszorg aan.	•				
2.2 De kwaliteitszorg is verbonden met de visie op leren en onderwijzen, zoals geformuleerd in het schoolplan.	•				
2.3 De schoolleiding zorgt voor een professionele schoolcultuur.		•			
2.4 Bij de zorg voor kwaliteit zijn personeel, directie, leerlingen, ouders/verzorgers en bestuur betrokken.	•				
Leerstofaanbod	1	2	3	4	
3.1 De aangeboden leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde zijn dekkend voor de kerndoelen.	•				
3.4 De leerinhouden voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde worden aan voldoende leerlingen aangeboden tot en met het niveau van leerjaar 8.		•			
3.5 De leerinhouden in de verschillende leerjaren sluiten op elkaar aan.	•				
3.6 De leerinhouden voor Nederlandse taal en rekenen en wiskunde zijn afgestemd op de onderwijsbehoeften van individuele leerlingen.	•				
3.8 De school met een substantieel aantal leerlingen met een leerlingengewicht biedt leerinhouden aan bij Nederlandse taal die passen bij de onderwijsbehoeften van leerlingen met een taalachterstand.			•		
Resultaten	1	2	3	4	5
12.1 De resultaten van de leerlingen aan het eind van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.					•
12.2 De sociale vaardigheden van de leerlingen liggen op een niveau dat mag worden verwacht.					•
Ontwikkeling van leerlingen	1	2	3	4	5
13.1 De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.					•
13.2 Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden					•
13.3 De leerlingen doorlopen in beginsel de school binnen de verwachte periode van 8 jaar.			•		

Als medezeggenschapsraadslid, maar ook als individuele ouder, kunt u soortgelijke informatie op internet opzoeken. Het is dan niet te hopen dat de school van uw kind op Resultaten en Ontwikkeling van leerlingen net zo zwak scoort als de basisschool uit bovenstaand voorbeeld.

Van iedere school maakt de inspectie een kwaliteitskaart, waarbij u in één oogopslag kunt zien of uw school voldoende, zwak of zeer zwak scoort: de Toezichtkaart.

	Vormen van Toezicht	Kwaliteit*	Naleving**
1	Basistoezicht	+	+
2	Aangepast toezicht naleving	+	-
3	Aangepast toezicht kwaliteit	-	+
4	Aangepast toezicht kwaliteit en naleving	-	-
5	Aangepast toezicht zeer zwakke kwaliteit	--	+
6	Aangepast toezicht zeer zwakke kwaliteit en naleving	--	-

* Als een oordeel weergegeven wordt met dan betekent dit dat het oordeel nog niet bekend is.

** Het oordeel Naleving is nog niet ingevuld. In 2009 wordt dit oordeel groen of rood gekleurd.

2.5 Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad

De navolgende adviezen kunnen worden gezien vanuit de verticale verantwoordingsplicht die het schoolbestuur en de school hebben richting de rijksoverheid, die het onderwijs namens de burgers van Nederland bekostigt uit de belastingen en die door middel van regelgeving een verantwoord kwaliteitsniveau nastreeft op basis van het grondwettelijke recht om (minimale) deugdelijkheidsnormen op te leggen. Deze informatie is in principe openbaar.

Maar het ontslaat het bestuur van de school niet van de plicht in het kader van de horizontale verantwoordingsplicht daar ook de ouders van de school zelf op de hoogte te brengen. Eventueel voorzien van een plan van aanpak.

Tip 6: Informeert de school u over de contacten met de rijksinspectie?

Tip 7: Heeft het bestuur/de directie van de school u geïnformeerd over de resultaten van het vierjaarlijks schoolbezoek van de Inspectie van het Onderwijs aan de school?

Kunt u zich vinden in de visie van de school op hoe zij deze resultaten wil communiceren naar de medezeggenschapsraad en alle ouders en hoe wordt omgegaan met de onderdelen, die door de inspectie als onvoldoende worden aangemerkt?

Tip 8: Heeft het schoolbestuur/de directie van de school u geïnformeerd over het interne systeem van kwaliteitszorg van de school?

Hoe oordeelt de Inspectie van het Onderwijs over de zelfevaluatie van de school en kunt u zich vinden in de visie van de school over hoe moet worden omgegaan met het oordeel van de inspectie?

Tip 9: Kunt u zich vinden in de visie en praktijk van de school inzake de communicatie over de kwaliteitsresultaten van haar onderwijs. Bijvoorbeeld de uitslag van Cito-eindtoets?

Tip 10: Is er een analyse of plan tot analyse dat aangeeft of de huidige lesmethoden voldoende dekking geven voor de kerndoelen en de referentieniveaus?

Hoofdstuk 3 Diversiteit in taal- en rekenonderwijs op basisscholen

Als we als ouder of als ouderlid van de medezeggenschapsraad ons willen gaan bezig houden met de vorderingen van ons kind of van een groep of de school, dan kunnen we er niet om heen dat naast de wettelijke vereisten (in het [vorige hoofdstuk](#) besproken) er ook een groot aantal zaken vastligt, dat niet in de wet staat beschreven. Deze zaken zijn verankerd in de grondslag en/of de pedagogische doelstelling van een school.

Bij de invulling van de pedagogische visie kiezen scholen – vanuit die visie en didactische overwegingen – lesmethodieken, waarvan de afschrijvingstermijn een flink aantal jaren (bijna tien) bedraagt. Een recent aangeschafte methode zal niet gauw worden vervangen. Bij aanmelding van uw kind op de school zult u in eerste instantie de lesmethoden als een gegeven moeten accepteren.

3.1 De grondslag

Traditioneel is er de verdeling tussen openbare en bijzondere scholen. Van de ruim 7000 basisscholen is een derde openbaar en tweederde bijzonder. Het merendeel van het bijzonder onderwijs is gebaseerd op een kerkelijke gezindte, zoals rooms-katholieke, protestants-christelijke, islamitische, joodse of hindoestaanse scholen. Daarnaast zijn er algemeen bijzondere scholen. Deze scholen lijken sterk op openbare scholen, maar het grote verschil is, dat zij niet onder directe dan wel indirecte bemoeienis van de gemeente staan en een stichtings- of verenigingsbestuur hebben. Vroeger was die indeling in openbaar en bijzonder onderwijs duidelijk, maar de grenzen vervagen. Veel openbare scholen geven godsdienstlessen en steeds meer confessionele scholen stellen zich open voor ‘niet-kerkelijke’ kinderen. Op zich heeft de grondslag van de school niets van doen met de diversiteit in het taal en rekenonderwijs op de scholen. De onderwijsvisie of pedagogische richting speelt daarin een grotere rol. De vrijeschool vormt daarop een uitzondering, omdat daar de grondslag wel van invloed is op de leermethode.

3.2 Pedagogische richting of onderwijsvisie

In [hoofdstuk 1.4](#) hebben wij er al op gewezen, dat alle scholen en leraren werken vanuit een pedagogische visie op de ontwikkeling van de kinderen. Soms is deze duidelijk zichtbaar, bijvoorbeeld bij vrijescholen, montessorischolen en iederwijsscholen. Soms is deze visie minder herkenbaar.

De pedagogische visie is onderdeel van de kijk die de school heeft op mens en maatschappij. De mens- en maatschappijvisie houdt vaak denkbeelden in over de mate van vrijheid en verantwoordelijkheid, die mensen als individu en ten opzichte van elkaar hebben. Zo kennen we socialistische, liberale, godsdienstige mens- en maatschappijopvattingen. De pedagogische visie is daar een onderdeel van.

Deze visie is leidend voor bijvoorbeeld de organisatie van de school, in klassen of in leergroepen met meerdere leeftijden bij elkaar, in de keuze van de lesmethoden of de nadrukkelijke afwijzing daarvan.

In dit opzicht heeft elke school een profiel.

In het Nederlandse onderwijs is grondwettelijk vastgelegd, dat er vrijheid van richting, oprichting en inrichting van het onderwijs is. Dit heeft er toe geleid, dat wij een rijk palet aan onderwijsvisies in ons land aantreffen:

3.2.1 Klassikaal onderwijs

Er zijn een groot aantal scholen, die werken volgens de principes van het klassikale onderwijs. Kenmerk daarvan is een vastliggende – ook voor veel ouders vanuit hun eigen schooltijd herkenbare – structuur. Ondanks wetswijzigingen die aanstuurden op een meer op het individu gerichte benadering, blijkt het klassikale onderwijs ‘onuitroeibaar’.

De laatste tijd is er meer begrip voor deze benadering, mede omdat binnen het klassikale uitgangspunt naar differentiatievormen wordt gezocht. Ouderwets klassikaal frontaal onderwijs komt vrijwel niet meer voor. We zien een mengvorm van klassikaal en individualiserend onderwijs onder wervende namen als: adaptief onderwijs en [TOM-onderwijs](#) (TOM staat voor Teamonderwijs Op Maat).

Ook hebben de scholen vaak principes van de hierna te bespreken traditionele vernieuwingsscholen overgenomen, zoals:

- het kringgesprek uit het jenaplanonderwijs
- het zelfstandig werken en de peertutoring/mentoring uit het daltononderwijs
- thema's in periodes en eindwerkstukken (in studiehuis) uit het vrijeschoolonderwijs
- kleutermaterialen uit het montessorionderwijs.

Binnen het klassikaal georiënteerd onderwijs wordt heel vaak gebruikgemaakt van 'standaard' onderwijsmethoden voor lezen, schrijfvaardigheid, taalvaardigheid en taalbeschouwing.

3.2.2 Traditioneel vernieuwingsonderwijs

De grote pedagogen, zoals ze wel genoemd worden, die leefden in de eerste helft van de vorige eeuw, hadden een andere opvatting over kinderen en over leren. Tot op de dag van vandaag staan deze mensen bekend als onderwijsvernieuwers. Toch is hun visie soms al 100 jaar oud. De scholen die zich baseren op hun onderwijsvisie, heten daarom traditionele vernieuwingsscholen. 'Vernieuwingsscholen' omdat ze een nieuwe pedagogische basis aanboden, 'traditioneel' omdat deze pedagogische opvattingen inmiddels al lang bestaan.

Tot de traditionele vernieuwingsscholen worden gerekend:

1. De [freinetscholen](#) op basis van de pedagogiek van Celestin Freinet.
2. De [montessorischolen](#), die zich baseren op de door Maria Montessori ontwikkelde montessorimethode.
3. De [jenaplanscholen](#), gebaseerd op de pedagogische inzichten ontwikkeld aan de universiteit van Jena (Duitsland) door Peter Petersen.
4. De [daltonscholen](#) op de onderwijsvisie van Helen Parkhurst uit Dalton (USA).
5. De [vrijescholen](#) op basis van de antroposofische grondslag van Rudolf Steiner.

Als u meer informatie wilt over één of meerdere van de ze onderwijsrichtingen, kunt u meer informatie vinden op de websites van de diverse pedagogische richtingen, of in boekjes over onderwijs, zoals Bal, I. (2009): *Communicatie en organisatie voor de onderwijsassistent. OADC 1 Traditioneel Vernieuwingsonderwijs*. Arnhem: Angerenstein uitgeverij reeks Profi-leren.

Voor u als ouder of ouderraadslid is het van belang dat u beseft dat er consequenties zijn verbonden aan de keuze voor een pedagogisch concept met betrekking tot de wijze waarop het reken- en taalonderwijs wordt onderwezen.

Enkele voorbeelden ter verduidelijking.

- In freinetscholen speelt onderzoek door de leerlingen en communicatie een belangrijke rol. Communicatie tussen leerlingen onderling, met de ouders, de leraren en de buitenwereld. Vrije expressie wordt aangemoedigd. De methode is zeker bij taal en leren lezen van ondergeschikt belang. Lesmateriaal bestaat uit door de leerlingen zelf ontwikkelde teksten, die ze zelf drukken, kopiëren, verspreiden of via de computer uitwisselen.
- De pedagogiek van Maria Montessori gaat uit van het handelen dat leidt tot begripsvorming. Zo moeten allerlei vaardigheden zo concreet mogelijk aan het kind worden aangeboden. Concreet in de zin van tastbaar en duidelijk; zonder allerlei opsmuk die het kind eventueel afleiden van het eigenlijke doel van het concrete materiaal. In het montessorionderwijs wordt het ontwikkelingsmateriaal genoemd. Materiaal dat past bij de fase van ontwikkeling van het kind en dat mogelijkheden biedt om op verschillend niveau aan te laten sluiten bij de leerbehoefte van het kind. De kinderen kunnen alleen of samen werken. In het montessorionderwijs hebben kinderen de gelegenheid zelf hun werk te kiezen. Zo kan ieder kind met iets anders bezig zijn. Wél zijn het activiteiten die conform ons Nederlandse onderwijsbestel passend in de voorbereide omgeving (het klaslokaal) worden aangeboden.

Hiervoor is een eigen aparte opleiding beschikbaar. Het materiaal dicteert de aanpak. Het is geordend per vak en daarbinnen per onderdeel.

- Bij het jenaplanonderwijs zijn er geen reken- of taalboekjes. De leerstof is door het team uiteengegafd en per onderwerp gerangschikt op niveau. Daarbij wordt wel geregeld gebruik gemaakt van bestaande methodes.

- Op daltonscholen, waar vrijheid, zelfwerkzaamheid en samenwerken een uitgangspunt is, maakt men wel gebruik van gangbare methodes voor taal en rekenen. Centraal daarin staat de taak. Daltonscholen maken bij de bestaande methodes vaak taakkaarten en -opdrachten, die voor de leerlingen in een bepaalde periode (bijvoorbeeld een dag of week) uitvoerbaar zijn.
- Vrijeschoolonderwijs is gebaseerd op de antroposofische levensvisie. Het onderwijs is gefundeerd op belangrijke ontwikkelingsfasen van de leerlingen. Daaruit vloeit onder andere voort dat de vrijescholen uitgaan van het idee van schoolrijpheid: het klaar zijn om schools te leren. Zij zien deze pas intreden met de tandenwisseling. Dan is de lagere fysieke ontwikkeling voltooid, en kan de levensenergie toegepast worden voor het leren lezen, het aanvankelijk leesonderwijs. Een vergelijkbaar idee omtrent schoolrijpheid komt op nationale schaal ook voor in bijvoorbeeld Finland, waar leerlingen pas op zesjarige leeftijd met schools leren (mogen) beginnen.

Voorbeelden van pedagogisch didactische consequenties van de onderwijsvisie voor het leren van taal en rekenen. Als illustratie kunnen we maar beperkt voorbeelden geven, meer voorbeelden zijn te vinden op de website thuisintaalenrekenen.nl.

Rekenen en pedagogische visie

Het rekenonderwijs in de montessorischool kenmerkt zich door de diverse materialen die kinderen de mogelijkheid bieden om ervaring op te doen om zich een voorstelling te kunnen maken van een hoeveelheid. Zo leren vierjarigen bijvoorbeeld tellen met de rekenstokken. Deze stokken, tien in totaal, hebben ieder hun eigen lengte. De stokken onderling verschillen in lengte steeds een segment, oplopend van 1 tot 10. Stok 1, één segment, is rood. Bij de andere stokken zijn de segmenten afwisselend gekleurd in rood en blauw. Naast het tellen kan een kind bij, bijvoorbeeld, stok 4 de passende hoeveelheid leggen met andere voorwerpjes. Aan de hoeveelheid en de naam van de stok wordt tevens het cijfer gekoppeld. In een latere fase kan het kind sommen maken met de rekenstokken door steeds twee stokken te kiezen en die achter elkaar te plaatsen en door te tellen; stok 4 en stok 7 is samen 11. Het kind telt elf segmenten

Binnen het vrijeschoolonderwijs is de vrijheid van het individu een belangrijk doel in een samenhang met een eigen visie op de ontwikkeling van de mens. Zo onderscheiden zij een existentiële bewustwordingsfase rond het negende leerjaar, en wordt vanuit dat oogpunt het dan passend geacht om het getal 0 te leren. Een ander voorbeeld is dat zij bij het maken van sommetjes vaak vanuit keuzemogelijkheden uitgaan, dus niet wat is $2 + 2 = ?$ Maar op welke wijze kun je $4 = x + y$ invullen.

Genoemde voorbeelden geven aan dat ouders, als zij zich aanmelden bij een school op de hoogte moeten zijn, dan wel moeten worden geïnformeerd over de aanpak en de consequenties daarvan voor het leren van de taal, het lezen en rekenen en de methodes, die daarin worden gehanteerd. Hier ligt een belangrijke opdracht voor de directie bij de aanmelding en voor ouders om zich bewust te zijn van de consequenties van hun schoolkeuze.

3.2.3 Het nieuwe leren in het basisonderwijs

De term ‘het nieuwe leren’ is een verzamelterm geworden voor een gevarieerd palet van vernieuwingsinitiatieven. Maar weinig scholen benoemen het ‘nieuwe leren’ expliciet als aanduiding voor hun pedagogisch concept. Vaak wordt gebruik gemaakt van andere kwalificaties, zoals: natuurlijk leren, ervaringsgericht onderwijs, authentiek leren, wanitaconcept, ‘met kinderen leren’, leerwerkplaatsenaanpak, leren op basis van meervoudige intelligentie, ict-leren en iederwijs.

Er bestaat geen eenstemmigheid over welke vernieuwingen wel of niet onder ‘het nieuwe leren’ vallen. De initiatieven hebben gemeenschappelijk dat ze afstand nemen van de klassikale werkwijze die de meeste basisscholen kenmerkt. Maar de geformuleerde alternatieven verschillen natuurlijk wel.

De iederwijsscholen nemen een geprononceerd standpunt in, onder meer omdat ze leerlingen een grote vrijheid bieden bij de besteding van de schooldag. Deze scholen oefenen geen directe druk uit op kinderen om te leren. Ze laten de leerlingen vrij in de keuze van de activiteiten die ze op een dag willen doen en sturen op een rijke educatieve omgeving, omdat ze er vanuit gaan dat leerlingen vanuit zichzelf genoeg leermotivatie hebben.

Andere initiatieven blijven dichterbij de klassikale werkwijze en proberen als het ware een tussenvorm te realiseren tussen de klassikale aanpak en de iederwijswerkwijze.

In het kader van deze brochure willen wij nog het volgende vermelden:

Op veel scholen onder de noemer ‘het nieuwe leren’ wordt gebruikgemaakt van lesmethoden voor Nederlandse taal, lezen en rekenen en wiskunde. Omdat leren plaatsvindt in een authentieke leeromgeving, hebben de zogenaamde realistische rekenmethodes de voorkeur.

In vergelijking met het traditionele onderwijs hebben leerlingen meer vrijheid in het tempo waarin ze door de stof gaan.

Nieuwe beoordelingstechnieken worden op deze scholen uitgetest. Het leerlingenportfolio neemt daarin een belangrijke plaats in. Op sommige scholen, die werken met een webbased leerlingenontwikkelingsprogramma is dit portfolio voor leerlingen en ouders te raadplegen en vaak kunnen de leerlingen en de ouders daar hun eigen opmerkingen in kwijt.

Veel scholen met een eigen pedagogische visie nemen een ambivalente houding in ten aanzien van het gebruik van toetsen. Meer hierover kunt u vinden in het volgende hoofdstuk, onder [paragraaf 4.1](#).

3.3 Lesmethoden voor taal en rekenen

Als u uw kind aanmeldt op een basisschool, dan zijn de meeste taal-, lees- en rekenmethoden op een school aanwezig. Het is ondoenlijk in deze brochure alle taal-, lees- en rekenmethoden te gaan bespreken. Wij volstaan hier met het noemen van enkele gangbare methoden en de beschrijving van enkele hoofdlijnen waar u op kunt letten als u in gesprek met de school wat meer aan de weet wil komen over de opbouw van de methoden.

Wij vinden dat het kiezen van een methode behoort tot de deskundigheid van het lerarenteam. Op zich zijn ons voorbeelden bekend, waarbij in een werkgroep die de nieuwe methode uitkiest ook een ouderlid van de medezeggenschapsraad participeert. Van die ouder mag dan geen vakspecifieke deskundigheid worden verwacht, maar deze ouder kan wel mee beoordelen of:

- De thema's of onderwerpen, die aan de orde worden gesteld aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen van de school.
- De methodegebonden toetsen ook voor ouders begrijpelijk zijn.
- De methode een overzichtelijke en prettige vormgeving heeft.

3.3.1 Taalmethoden

Bij de keuze voor taalmethoden wordt veelal een onderscheid gemaakt tussen de methode voor de kleutergroepen en voor de groepen (3) 4 tot en met 8.

[Het Expertisecentrum Nederlands \(ECN\)](#) heeft voor modern taalonderwijs uitgangspunten opgesteld, die gehanteerd kunnen worden bij de methodekeuze. Ook heeft het centrum tussendoelen opgesteld voor de groepen 1 tot en met 3 en de groepen 4 tot en met 8.

Voor we nader op de methoden van het basisonderwijs ingaan, willen wij nog wel aangeven dat gerichte taalstimulering tegenwoordig vaak al aanvangt vóór de basisschoolperiode.

Op veel peuterspeelzalen en kinderopvanginstellingen wordt gewerkt met programma's, die zich vaak richten op de brede ontwikkeling van de kinderen, waarmee wordt bedoeld dat zij zich richten op vrijwel alle aspecten van de ontwikkeling van de kleuter en de peuter.

De taalontwikkeling neemt daarin een voorname plaats in. Deze programma's komen voort uit het zogenaamde achterstandenbeleid en worden programma's voor de voor- en vroegschoolse educatie genoemd. (VVE-programma's). Het doel van de programma's is om kinderen in een achterstandsituatie – bijvoorbeeld allochtone kinderen bij wie thuis geen Nederlands wordt gesproken – door middel van gericht taalstimulering een gelijke start te geven in de basisschool in vergelijking met de kinderen uit gezinnen waar wel Nederlands wordt gesproken.

Veel van deze programma's hebben een doorloop vanuit de peuterspeelzaal/kinderopvang in de eerste twee jaren van de basisschool.

Methode	Jaar uitgave	Bestemd voor	Uitgever
Piramide	Vanaf 1994	0–7 jaar	Cito www.CITO.nl/po/piramide
Kaleidoscoop	Vanaf 1994	0–7 jaar	Nji www.kaleidoscoop.org
Kleuterplein	2007	Groep 1 en 2	Malmberg
Startblokken/ Basisontwikkeling	Vanaf 2001	0–5 jaar	APS www.startblokken.info
Doe meer met Bas	2006	Peuters en kleuters	Groen Educatief www.ikbenbas.nl
KO-totaal	2001	2,5 tot 6 jaar	Zwijsen www.ikenko.nl/zwijsen/show
Schatkist	2003	Groep 1–2	Zwijsen www.schatkist.nl
Sporen	Vanaf 1996	0–7 jaar	Stichting Pedagogiek ontwikkeling www.pedagogiekontwikkeling.nl

Deze methoden geven aanwijzingen of hebben materiaal voor gerichte ouderondersteuning. Een methode die zich daar heel sterk op richt is *De Stapmethode*. Met programma's: *Instapje*, *Opstapje* en *Opstap* wordt een gezinsgerichte benadering nagestreefd, waarbij thuisactiviteiten zijn gekoppeld aan de school activiteiten. De materialen worden uitgegeven door Bureau extern. Meer informatie: www.stapprogramma.nl.

3.3.1.1 *Uitgangspunten voor de keuze van een taalmethode in de basisschool*

- *Betekenisvol leren*

Motivatie of gemotiveerd worden is de beste stimulans voor (taal)ontwikkeling. Betekenisvol zijn de leefwereld en de interesses van de kinderen. Verder moeten de taal oefeningen geplaatst zijn in een zinvolle context. Taalmethoden kunnen derhalve beoordeeld worden op de mate waarin de thema's aansluiten bij de leefwereld van de kinderen.

- *Sociaal leren*

Taal wordt bij uitstek geleerd via sociale interactie : thuis en op school. Op school leren de kinderen samen pratend en reflecterend hoe de taal in elkaar steekt. Door samen te werken met de leerkracht en de andere kinderen bereikt het kind een hoger niveau van taalvaardigheid.

- *Strategisch leren*

Kinderen moet geleerd worden, dat zij zelf taal kunnen verwerven, door middel van het toepassen van leerstrategieën. Zij moeten het 'leren leren'. Dus bij het leren van woordbetekenissen moeten zij niet alleen afhankelijk zijn van de groepsleraar, maar ze leren als zij kunnen lezen zelf betekenissen te vinden door opzoeken in een woordenboek of op internet. Ze leren gericht vragen te stellen aan volwassenen.

3.3.1.2 *Tussendoelen beginnende geletterdheid voor de groepen 1, 2 en 3*

In het onderwijs aan kleuters is er altijd veel aandacht besteed aan de taalontwikkeling, door middel van: voorlezen, (opzeg)versjes, prentenboeken, poppenkastspel, praatplaten en taalspelletjes.

Wat hieraan de laatste jaren is toegevoegd is de nadrukkelijke en gerichte stimulering van de beginnende geletterdheid. Dat gebeurt door een gericht aanbod van activiteiten, een leerlijn met tussendoelen.

Dat zijn streefdoelen, die voor zoveel mogelijk kinderen worden nagestreefd:

1. **Boekoriëntatie:** kinderen maken kennis met boeken.
2. **Verhaalbegrip:** kinderen ontwikkelen kennis over de opbouw van verhalen.
3. **Functies van geschreven taal:** kinderen maken kennis met communicatieve functies van geschreven taal
4. **Relaties tussen gesproken en geschreven taal:** kinderen ontdekken dat gesproken taal in schrift kan worden vastgelegd.

5. **Taalbewustzijn:** kinderen leren dat ze elementen in gesproken taal kunnen onderscheiden, zoals een woord in een zin.
6. **Alfabetisch principe:** kinderen leren onderscheid te maken tussen de betekenis en de vorm van woorden.
7. **Functioneel ‘schrijven’ en ‘lezen’:** kinderen maken geschreven taalproducten, zoals briefjes en lijstjes om met elkaar te communiceren.

Voor de gerichte stimulering wordt er van uitgegaan, dat er een rijke leeromgeving kan worden gecreëerd, met (veel) boeken in de klas, opschriften bij materialen, nieuwsborden en lees- en schrijfhoeken.

Boven op deze zeven tussendoelen voor de groepen 1 en 2 komen de tussendoelen voor groep 3. Deze tussendoelen hebben met name betrekking op het leren lezen, ook wel aanvankelijk lezen genoemd. Tijdens het aanvankelijk lezen ontwikkelen de kinderen de basisleesvaardigheid. Deze leesvaardigheid hebben de kinderen nodig omdat de taalmethodes in groep 4 uitgaan van een behoorlijk technisch leesniveau (AVI 3-4).

De methodes voor aanvankelijk lezen zijn uitgebreid van omvang en besteden naast het leren lezen ook aandacht aan zaken als spreken, luisteren, woordenschatuitbreiding en spelling.

De drie tussendoelen voor groep 3 zijn:

1. Technisch lezen en schrijven, start: kinderen decoderen en schrijven korte klankzuivere woorden.
2. Technisch lezen en schrijven, vervolg: kinderen decoderen en schrijven langere klankzuivere woorden en maken gebruik van woordidentificatietechnieken.
3. Begrijpend lezen en schrijven: kinderen begrijpen teksten die ze lezen en willen zelf teksten schrijven.

Voor de gerichte taalstimulering bij kleuters zijn veelgebruikte methodes:

Aanvankelijk Leesmethode	Jaaruitgave	Bestemd voor groep	Uitgever
Veilig leren lezen, 2 ^e maaneditie	2003	3	Zwijsen www.veiliglerenlezen.nl
Leeslijn	2004	1-3	ThiemeMeulenhoff www.thiememeulenhoff.nl
De Leessleutel	2002	3	Malmberg www.malmberg.nl
Lang zullen ze leven	2001	3	ThiemeMeulenhoff www.thiememeulenhoff.nl
Leeshuis	2002	1-3	Noordhoff www.noordhoffuitgevers.nl/wps/portal

3.3.1.3 Tussendoelen gevorderde geletterdheid voor de groepen 4 t/m 8

Op bijna alle basisscholen wordt in de groepen 4 t/m 8 gewerkt met een taalmethode en meetstal aparte methoden voor technisch lezen en begrijpend lezen/studerend lezen.

In navolging van de tussendoelen voor de beginnende geletterdheid voor de groepen 1 tot en met 3, zijn voor de groepen 4 tot en met 8 ook tussendoelen geformuleerd.

De acht leerlijnen van de **Tussendoelen Gevorderde Geletterdheid** die het gehele taalonderwijs omvatten, zijn:

1. lees- en schrijfmotivatie
2. technisch lezen
3. spelling en interpunctie
4. begrijpend lezen

5. strategisch schrijven
6. informatieverwerking
7. leeswoordenschat
8. reflectie op geschreven taal.

Al deze leerlijnen zijn nader gedetailleerd uitgewerkt voor de middenbouw- en bovenbouwgroepen van de basisschool. Wilt u daarvan uitgebreid kennismaken, dan verwijzen wij naar Aarnoutse C. & Verhoeven, L. (1999) *Tussendoelen beginnende geletterdheid. Een leerlijn voor groep 1 tot en met 3*. Nijmegen en Aarnoutse C. & Verhoeven, L. (1999) *Tussendoelen beginnende geletterdheid. Leerlijnen voor groep 4 tot en met 8*. Nijmegen.

Hieronder volgt een overzicht van veel gebruikte taal- en leesmethoden voor met name de groepen 4 tot en met 8.

Taalmethode	Jaar uitgave	Bestemd voor groep	Uitgever
Taalverhaal	2002	1-8	ThiemeMeulenhoff www.taalverhaal.nl
Taal op maat	2003	1-8	Noordhoff www.taal-op-maat.nl
Taaljournaal	2003	4-8	Malmberg www.taaljournaal.nl
Taalactief	2003	4-8	Malmberg www.taalactief.nl
Taalleesland	2004	4-8	Thieme Meulenhoff www.taalleesland.nl
Taaltrapeze	2004	Voor speciaal (basis)onderwijs, leeftijd 5 tot 12 jaar	Thieme Meulenhoff www.taaltrapeze.nl
Zin in Taal/Zin in spelling	2006	4-8	Zwijzen www.zinintaal.nl
Taal in beeld/Spelling in beeld	2006	4-8	Zwijzen www.talinbeeld.nl

Methode Technisch Lezen	Jaaruitgave	Bestemd voor groep	Uitgever
Leesparade	2001	4-8	Delubas www.delubas.nl
Goed gelezen	2005	4-6	Malmberg www.goedgelezen.nl
Leeslijn	2005	4-6	ThiemeMeulenhoff www.leeslijn.nl
Leeshuis	2005	4-7	Noordhoff www.leeshuis.nl
Lekker Lezen	2007	4-8	Malmberg www.malmberg.nl
Estafette	2009	4-8 Vanaf AVI E3	Zwijzen www.estafette-lezen.nl

Methode Begrijpend en Studerend Lezen	Jaaruitgave	Bestemd voor groep	Uitgever
Goed gelezen	2005	4-8	Malmberg www.goedgelezen.nl
Tussen de regels	2005	4-8	Zwijsen www.tussenderegels.nl
Leeshuis	2005	4-8	Noordhoff www.leeshuis.nl
Tekstverwerken	2006	4-8	Noordhoff www.tekst-verwerken.nl
Overal Tekst	2009	4-8	Thieme Meulenhoff www.overaltekst.nl

Bij de Uitgever Zwijsen wordt nog een geïntegreerde leesmethode uitgegeven, waarin alle aspecten van het leesonderwijs – technisch lezen, begrijpend lezen, studerend lezen – zijn opgenomen. *Onderste boven van lezen* (2001).

3.3.2 Rekenmethoden

Momenteel wordt er een felle discussie gevoerd over het rekenonderwijs. Er zijn veel klachten, vooral vanuit het hoger onderwijs over de rekenvaardigheid van studenten. Hoogleraren rekenen/wiskunde bestrijden elkaar over hoe het rekenen op de basisschool gegeven zou moeten worden. Op dit moment gaan alle rekenmethoden uit van het zogenaamde realistische rekenen, dat de laatste 20 jaar geleidelijk is ingevoerd.

3.3.2.1 Realistisch rekenen

De naam verwijst naar 'je realiseren wat je doet': er wordt veel zorg aan besteed om kinderen zoveel mogelijk begrip bij te brengen.

Kenmerken van een realistische methode zijn:

- gebruik van modellen als de getallenlijn en verhoudingstabel
- interactie in de klas waarbij gesproken wordt over mogelijke oplossingsstrategieën
- cijfers opbouwen via kolomsgewijs rekenen
- meer aandacht voor schatten en getalbegrip
- veel aandacht voor vertalen van de rekenvaardigheden naar praktijk (contexten)
- minder aandacht voor cijfers, omdat we tegenwoordig beschikken over een zakrekenmachine
- meetkunde komt erbij.

3.3.2.2 Traditioneel rekenen

Tot in de tachtiger jaren werd traditioneel gerekend. Deze manier wordt ook wel mechanistisch rekenen of koopmansrekenen genoemd.

Belangrijkste kenmerken zijn:

- basisbewerkingen, cijfers, breuken en het herleiden van maten
- daarnaast: redactiesommen (sommen met een verhaaltje)
- er werd één aanpak onderwezen
- veel sommen en veel oefenen.

3.3.2.3 De methodestrijd

Essentie van de kritiek op het realistisch rekenen is dat er te weinig wordt gedaan aan het oefenen van de vaardigheden. De voorstanders van realistische rekenen zijn van mening dat abstractie vanzelf ontstaat, vanuit realistische situaties. Het oefenen van abstracte sommen is volgens hen zinloos. Leerlingen op de basisschool snappen breuken niet goed.

Daar zijn hun hersens nog niet geschikt voor, zeggen de realistische rekenaars. Oefenen met breuken zou dus geen zin hebben.

Maar wanneer de leerlingen een leeftijd bereikt hebben waarop abstracte breuken wel begrepen worden, blijken ze toch heel veel moeite met die breuken te hebben, omdat ze de basisbewerkingen als optellen en aftrekken, vermenigvuldigen en delen niet goed beheersen. Als leerlingen niet oefenen met leerstof die ze niet helemaal onder de knie hebben, dan wreekt zich dat in het vervolgonderwijs. Zonder beklijving door oefenen en onthouden leer je niet goed rekenen. Het is bekend dat jonge leerlingen nog niet zo goed abstract kunnen denken, maar om hen dan het hoofdrekenen te onthouden, is vragen om problemen op latere leeftijd. Overigens blijkt deze methodestrijd in het niet te vallen waar het het overgrote belang blijkt van de kwaliteit van de leerkracht, die is veruit meer bepalend dan het gebruik van de realistische of klassieke rekenmethode.

De discussie leidt er toe, dat er een karikuraal beeld wordt geschetst van zowel het realistisch rekenen als het traditionele rekenen.

Recent onderzoek van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (2009) *Rekenonderwijs op de basisschool, analyse en sleutels tot verbetering*, leidt tot de volgende conclusies:

- De bezorgdheid over de rekenvaardigheid van basisschoolleerlingen is op zijn plaats. Nederland dreigt zijn sterke internationale positie te verliezen.
- Het publieke debat overdrijft de tegenstelling tussen de traditionele en de realistische rekendidactiek. Er is geen overtuigend verschil aangetoond.
- De sleutel tot verbetering van de rekenvaardigheid ligt in het niveau van de leraar. De opleiding en nascholing van de leraar zijn in ernstige mate geïrodeerd. Het ministerie van OCW dient de Pabo-opleiding aan een grondig onderzoek te onderwerpen en nascholing in rekenvaardigheid en rekendidactiek krachtig te stimuleren.

Op dit moment worden er veel nieuwe methoden op de leermiddelenmarkt aangeboden die het realistisch rekenen combineren met meer oefeningen in de basisvaardigheden.

Methode	Jaaruitgave	Bestemd voor groep	Uitgever
Reken zeker	2010	3-8	Noordhoff www.rekenzeker.nl
Het grote rekenboek	2009	5-8	Scala leuker leren www.scalaleukerleren.nl/hetgroterekenboek
Wereld in getallen	2009	1-8	Malmberg www.dewereldingetallen.nl
Pluspunt 3e editie	2009	1-8	Malmberg www.extrarekenmaterialen.nl
Alles telt 2e editie	2009	1-8	ThiemeMeulenhof www.allestelt.nl
Wizwijs	2009	1-8	Zwijsen www.wizwijs.nl
Rekenrijk 3e editie	2009	3-8	Noordhoff www.rekenmetrekenrijk.nl

3.4 Taalpilots en rekenpilots

Na het verschijnen van de nota *Scholen voor Morgen* zijn er een tweetal pilotorganisaties van start gegaan. Deze organisaties zijn benaderbaar via de websites www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl.

De pilotteams, die zijn samengesteld uit deskundigen op het gebied van taal- en rekenonderwijs, vervullen een soort

aanjaagfunctie in de verbeteringen bij taal en rekenen. Scholen kunnen een pilot aanvragen.

Verder organiseren de pilotorganisaties conferenties, zowel landelijk als regionaal; stellen zij via een downloadcentrum door scholen ontwikkeld materiaal beschikbaar voor andere scholen en zijn er expertteams, waar men met vragen terecht kan.

Als de school gaat deelnemen aan een pilot, dan kan dat gezien worden als deelname aan een onderwijskundig experiment. De medezeggenschapsraad moet bij deelname aan een experiment om advies worden gevraagd. (Wms art. 11e). En voor de gevolgen voor het personeel en voor de ouders geldt een aparte instemmingsbevoegdheid voor de oudergeleding en de personeelsgeleding. (Wms art. 12a en 13a).

3.5 Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad

Tip 11: Weet u, hoe de aannames van nieuwe leerlingen op school verloopt? Is er sprake van een aannamesprotocol? Wordt aan nieuwe ouders informatie gegeven over de grondslag en de pedagogische/onderwijskundige visie van de school, en welke uitgangspunten daaruit voortvloeien voor het onderwijs in taal en rekenen: al dan geen methodekeuze, beoordeling van de leerlingen, gebruik van testen et cetera.

Tip 12: Kunt u zich vinden in het financiële beleid van de school inzake vervanging van lesmethoden. Wordt u als medezeggenschapsraad geïnformeerd over de aanschaf van nieuwe lesmethoden, bijvoorbeeld in relatie tot besprekingen over de pedagogische visie?

Tip 13: Houdt de school gedurende het schooljaar informatieavonden? Geschikte onderwerpen zijn bijvoorbeeld leermethoden die afwijken van wat ouders vroeger gewend waren. En onderwerpen als:

- de aanvankelijke leesmethode voor de ouders in groep 3.
- de manier waarop wij kinderen leren delen in onze realistische rekenmethode.
- het taalonderwijs.

Tip 14: Heeft de school een visie op hoe ouders vanuit hun thuissituatie een bijdrage kunnen leveren aan het leren van kinderen op basis van de op school gehanteerde methoden? Hierbij past ook, wat ouders kunnen doen om leren leuk te maken. Door bijvoorbeeld de inzet van educatieve spelletjes of gebruik te maken van natuurlijke leercontexten waarmee een bijdrage geleverd kan worden aan een verbetering van de prestaties van hun kinderen.

Tip 15: Bespreek met de school hoe invulling gegeven wordt aan de verplichting van de school om bij een onderwijs-pilot, bijvoorbeeld een pilot taal of rekenen, dit voor advies voor te leggen aan de oudergeleding (en bij personele gevolgen ter instemming voor de personeelsgeleding).

Tip 16: Naast de eerder aangegeven websites die betrekking hebben op de in de schema's genoemde methoden, kunt u ook veel informatie over taal en rekenen vinden op de volgende websites:

www.taalenrekenen.nl

www.taalpilots.nl

www.rekenpilots.nl

www.goedrekenonderwijs.nl

www.fi.uu.nl/rekenweb

www.leermiddelenplein.nl

www.expertisecentrumnederlands.nl

En over de pedagogische visie op de volgende sites:

www.aps.nl/APSsite/Onderwijssectoren/Projecten/Onderwijsconcepten

www.dalton.nl

www.montessori.nl

http://iederwijs.nl

www.vrijescholen.nl

www.jenaplan.nl

www.teamonderwijs.nl

www.freinet.nl

Sites met informatie over pilots taal en rekenen:

www.rekenpilots.nl

www.taalpilots.nl

www.taalenrekenen.nl

Hoofdstuk 4 Het volgen van de schoolprestaties bij taal en rekenen

In [hoofdstuk 1](#) hebben wij op basis van het partnerschap tussen school en ouders bepleit dat een wederzijdse informatie-uitwisseling een ‘must’ is. We hebben deze informatie-uitwisseling de horizontale verantwoording genoemd.

Deze vindt als het om de individuele leerling gaat heel vaak plaats via een rapport dat 2 of 3 keer per jaar wordt uitgereikt aan de ouders. Ook vinden er dan vaak zogeheten tienminutengesprekken plaats.

In hoofdstuk 1 hebben wij al aangegeven dat deze procedure voor een aantal ouders niet voldoende zou kunnen zijn en beschreven dat de school in principe altijd bereikbaar moet zijn voor de ouders en dat ook met de opvattingen van de ouders en de informatie die zij over hun kind verstrekken uiterst zorgvuldig moet worden omgegaan.

In dit hoofdstuk willen wij laten zien, dat informatie die de school aan de rijksoverheid moet verstrekken in het kader van administratieve verplichtingen een impuls kan geven aan deze horizontale verantwoording. Dit kan met name als de verplichte digitale aanlevering van de administratieve gegevens van de leerlingen aan de rijksoverheid wordt gekoppeld aan een niet-verplicht, maar wel gewenste vrijwillige koppeling met een digitaal of webbased leerlingvolgsysteem.

In dit hoofdstuk laten we zien, dat de verticale verantwoordingsplicht de horizontale verantwoordingsplicht kan versterken.

4.1 Toetsing en pedagogische visie.

Toetsing is niet iets wat los staat van het onderwijs, het is een integraal onderdeel daarvan. De pedagogische visie heeft in veel gevallen daarom consequenties voor de visie van de school op het gebruik, de inzet en de keuze van toetsen.

Veel scholen met een eigen pedagogische visie vinden toetsing en registratie van leervorderingen wel belangrijk, maar de huidige toetspraktijk niet echt toegesneden op hun eigen praktijk. Dit heeft drie achtergronden:

Ten eerste heeft dit te maken met een aarzeling ten aanzien van het gebruik van normatieve toetsen, die onvoldoende aansluiten op het door leerlingen op de school geleerde. Bijvoorbeeld de scholen van ‘het nieuwe leren’ zien meer in het gebruik van diagnostische toetsen.

Ten tweede omdat veel toetsen vragen om een vast afnamemoment en bij maatwerk in onderwijs passen toetsen die gebruik maken van vaste afnamemomenten niet.

Ten derde vanuit een visie op leermotivatie, namelijk dat leerlingen leren om te leren, niet om getoetst te worden. Regelmatig toetsen en afsluitende toetsen kunnen tot ‘onnodige’ stress leiden bij leerlingen. De praktijk bij iederwijsscholen is bijvoorbeeld dat als leerlingen zichzelf willen toetsen, of als de ouders dat noodzakelijk vinden, dat ze daar zelf mee aan komen en aangeven waarop dan getoetst wordt.

Er is duidelijk behoefte aan toetsen die het individuele leerplan van het kind volgen en toegepast kunnen worden als de leerling daaraan toe is. Vanwege gebrek aan dergelijke toetsen, zien we dat de Cito-toetsen voor begrijpend lezen, spelling en rekenen/wiskunde, evenals de AVI-toetsen voor technisch lezen wel worden gehanteerd. Ook de methodegebonden toetsen worden gebruikt. Verder wordt de Cito-eindtoets op een aantal scholen afgenomen, terwijl andere scholen kiezen voor een alternatief, bijvoorbeeld een intelligentietest of de Nederlandse differentiatietest.

Laatstgenoemde tests zijn niet geschikt voor het nagaan van leervorderingen, omdat ze niet kunnen worden gerelateerd aan de op school verworven kennis en vaardigheden.

Verder bieden de ict-ontwikkelingen nu en in de toekomst steeds meer mogelijkheden voor scholen om leerprestaties, al dan niet met zelf ontwikkeld leermateriaal, met passende assessmentformulieren, vorderingslijsten en/of observatiesystemen te observeren en te volgen.

4.2 Schooladministratie, onderwijsnummer

Als u als ouderraadslid de vorderingen van de kinderen en de school op het gebied van taal en rekenen wilt volgen, dan zullen u inzage moeten krijgen in de resultaatsgegevens, waar de school over beschikt.

U moet hiervoor bij de schooladministratie of leerlingadministratie zijn. Op grond van de Wpo art. 40b en het Uitvoeringsbesluit Bekostiging 1985, is de directeur van de school verplicht een ordentelijke administratie van de *leerlinggegevens* bij te houden.

Leerlingen mogen pas ingeschreven worden als geslachtsnaam, voorletters, voornaam, geslacht, geboortedatum, adres, postcode, landcode en persoonsgebonden nummer aan de school zijn overlegd. Dit zijn de *persoonsgegevens*.

Het persoonsgebonden nummer (= burgerservicenummer = onderwijsnummer) is een nieuw gegeven binnen de schooladministratie en wordt sinds 2006 geleidelijk ingevoerd. De invoering van het persoonsgebonden nummer is vastgelegd in de Wet op het onderwijsnummer. De bedoeling van het persoonsgebonden nummer is om op termijn de administratieve last van scholen te verlichten. Scholen hoeven dan hun gegevens aan steeds minder partijen te leveren, omdat de **Dienst Uitvoering onderwijs (DUO)** gegevens opslaat in een landelijke database BRON (Basisregister onderwijs) en deze onder strikte voorwaarden kan doorleveren aan anderen, bijvoorbeeld aan gemeenten voor het toezicht op de naleving van de leerplicht, de Inspectie van het Onderwijs, maar ook de school zelf kan beleidsinformatie van de eigen school opvragen vanuit BRON.

Daarom worden scholen verplicht naast persoonsgegevens nog meer informatie aan te leveren, de zogenaamde *inschrijvingsgegevens*, zoals datum inschrijving, aanduiding niet-Nederlands culturele achtergrond, leerjaar/groep, indicatie bekostiging, leerlinggewichtscore, het volgen van een vroegschool programma, indicatie leerlinggebonden financiering (rugzakje), ambulante begeleiding, advies voortgezet onderwijs en score Cito-eindtoets.

Een aantal van deze leerling-gegevens zijn niet verplicht, bijvoorbeeld niet alle scholen en niet alle leerlingen nemen deel aan de Cito-eindtoets.

Eind augustus 2010 zullen de gegevens van alle scholen voor primair onderwijs zijn opgenomen in BRON.

DUO gebruikt geanonimiseerde gegevens uit BRON voor het berekenen en toekennen van de bekostiging aan scholen. Voor het ministerie van OCW wordt het met de invoering van het onderwijsnummer gemakkelijker om meer controle krijgen op de rechtmatigheid van de bekostiging.

En tot slot levert het persoonsgebonden nummer waardevolle managementinformatie voor het ministerie van OCW en, zoals eerder gesteld, voor scholen en schoolbesturen ten behoeve van het door de school zelf opgestelde kwaliteitsbeleid.

Ook ouders en ouderraadsleden van de medezeggenschapsraad kunnen profiteren van de invoering van het onderwijsnummer, omdat nu alle schooladministraties digitaal worden en de informatie gemakkelijk toegankelijk kan worden gemaakt. Individuele ouders hebben recht op informatie over alle opgeslagen gegevens van hun kind en kunnen inzage vragen in de gegevensopslag door de school.

De meeste uitgevers van schooladministratiesystemen hebben hun systeem geschikt gemaakt voor de uitwisseling van de gegevens met BRON. Dat geldt in ieder geval voor de volgende meest gebruikte leerlingadministratiesystemen in het basisonderwijs:

- *ESIS-A* van Rovict
- *IPSAS* van Iris Producties
- *LAR* van Kooijman
- *Tangram Team* van ICWL
- *WinSas* van Maatwerk
- *SchoolOAS* van Dotcomschool

4.3 Het leerlingvolgsysteem

In artikel 11 van de Wet op het primair onderwijs (Wpo) staat de verplichting van de school opgenomen om de ouders te informeren over de vorderingen van de leerling. De wijze waarop en de frequentie ervan wordt niet vermeld.

Als ouders de ontwikkelingen van hun kinderen gericht willen volgen, dan behoren zij duidelijke informatie daarover te krijgen. De scholen doen dat meestal via schoolrapporten, twee of drie keer per jaar en/of via tienminutengesprekken. Deze rapporten bevatten niet alle gevallen objectieve informatie over de vorderingen van het kind. Er zijn bijvoorbeeld scholen die ‘pedagogische cijfers’ geven. Dat wil zeggen, de leraar/de school wil het kind niet ontmoedigen en geeft een aantal kinderen ‘te hoge cijfers’. Soms weten de ouders dat niet of ze begrijpen het niet. Dan is de teleurstelling aan het eind van de basisschool, als de kinderen naar het vervolgonderwijs moeten erg groot, omdat de ouders op grond van de cijfers verwachtten dat hun kind aan een ‘hogere’ vorm van voortgezet onderwijs kon gaan deelnemen.

Er kan wel begrip worden opgebracht voor het geven van ‘pedagogische cijfers’, als het gaat om het stimuleren van kinderen, maar als het leidt tot teleurstellingen achteraf, omdat ouders en kinderen dat anders opvatten, dan gaat het mis. Om dit te ondervangen worden op sommige scholen de rapporten niet aan de leerlingen gegeven, maar alleen aan ouders met een begeleidende beschrijving van de totstandkoming van de cijfers of oordelen.

Met de invoering van het onderwijsnummer en de digitale verwerking van de verplichte administratieve gegevens kan de informatievoorziening aan ouders verbeteren, als de scholen naast of beter gekoppeld aan hun schooladministratiesysteem een zogenaamd leerlingvolgsysteem of onderwijsvolgsysteem, ook wel leerlingzorgsysteem opnemen.

Leerlingvolgsystemen zijn er in twee hoofdgroepen:

- de systemen, die de leervorderingen toetsen
- de systemen die de sociaal-emotionele ontwikkeling in beeld brengen.

In het kader van deze brochure gaan wij nader in op de leerlingvolgsystemen, die de prestaties in taal en rekenen in beeld brengen.

Enkele leerlingvolgsystemen zijn:

- *Parnasys*, dat het administratiesysteem WinSas heeft geïntegreerd
- *Esis-B*, dat werkt in combinatie met Esis-A van Rovict
- *ABC-primair* van i-Concept InternetWorks BV
- *SchoolOAS* van Dotcomschool
- *DLE-LVS* van Boom-testuitgevers.

Vrijwel alle systemen kunnen de toetsgegevens verwerken van CITO, maar ook andere toetsen.

Naast de CITO-toetsen worden ook de DLE-toetsen (Didactische Leeftijd Equivalent) veelvuldig toegepast. Bij Uitgeverij Boom testuitgevers wordt een administratiesysteem onafhankelijk leerlingvolgsysteem *DLE-LVS* op de scholenmarkt gezet, met specifieke tests voor lees- en rekenvoorwaarden, woordenschat, spellen, technisch lezen, begrijpend lezen, hoofdrekenen en rekenen/wiskunde. Maar ook worden hier alternatieven voor de CITO-eindtoets uitgegeven, zoals de NIO-toets (Nederlandse Intelligentietest voor onderwijsniveau) en de Drempeltest, waarmee een genuanceerd advies voor het te volgen voortgezet onderwijs wordt gegeven.

Het **LOVS** (leerling- en onderwijsvolgsysteem) van CITO is veruit het meeste gebruikte leerlingvolgsysteem in het basisonderwijs. Het heeft toetsen voor de groepen 1 tot en met 8. Het LOVS omvat alle CITO-toetsen voor het basisonderwijs: de entreetoets, de eindtoets basisonderwijs en de verschillende LVS-toetsen. Met de resultaten in het LOVS kunnen de vorderingen van individuele leerlingen, groepen leerlingen en het onderwijs op een school gevolgd worden.

Totaalaanbod

Het LOVS bestaat uit een op elkaar afgestemde serie pakketten voor een aantal belangrijke leerstofgebieden op de basisschool. In het schema ziet u welke pakketten voor welke groepen bestemd zijn:

	1	2	3	4	5	6	7	8
LVS-toetsen	Ordenen							
	Ruimte en Tijd							
	Taal voor kleuters							
	Kleurobservatielijst							
	Taaltoets alle kinderen							
	Screeninginstrument							
	Beginnende geletterdheid							
	Rekenen-wiskunde*							
	DMT en AVI							
	Technisch lezen*							
	Begrijpend lezen*							
	Luisteren 1		Luisteren 2		Luisteren 3			
	Spelling*							
	Woordenschat							
	VISEON*							
	Screeningsinstrument Dyslexie							
			Taalschaal 1		Taalschaal 2			
	Studievaardigheden							
						Techniek		
						Me2!Engels		
						Interesstetst		
Entreetoets					Entreetoets			
Eindtoets								Eindtoets Basisonderwijs
								Intelligentietest
	1	2	3	4	5	6	7	8

*Deze pakketten worden de komende jaren geleidelijk vervangen. Meer hierover leest u op de betreffende productpagina's.

4.3.1 CITO-normering en DLE-normering

Voordat de CITO-toetsen worden uitgegeven, zijn de toetsen in de onderzoeksfase afgenomen bij een grote groep kinderen in Nederland. Deze groep kinderen noemen we de normeringgroep. De scores van de leerlingen uit deze normeringgroep zijn verdeeld over de vijf niveaus A tot en met E. Wanneer uw dochter of zoon een CITO-toets gemaakt heeft, wordt de behaalde score vergeleken met de gegevens uit de normeringgroep. Zo wordt het behaalde niveau (A, B, C, D of E) bepaald. De betekenis van deze letters is als volgt:

A wil zeggen **goed tot en met zeer goed**.

Uw kind scoort vergelijkbaar met de scores van de 25% hoogst scorende leerlingen uit de normeringgroep.

B wil zeggen **ruim voldoende tot goed**.

Uw kind scoort vergelijkbaar met de scores van de volgende groep van 25% uit de normeringgroep.

Uw kind scoort net boven het landelijke gemiddelde.

C wil zeggen **matig tot en met voldoende**.

Dit is de derde groep van 25% uit de normeringgroep. Uw kind scoort net onder het landelijk gemiddelde.

De scores van de laagste 25% uit de normeringgroep zijn in een D-niveau en E-niveau onderverdeeld.

D wil zeggen **zwak tot matig**.

Dit is een groep van 15% uit de normeringgroep en scoort ruim onder het landelijk gemiddelde.
E wil zeggen **zwak tot zeer zwak**. Dit zijn de 10% laagst scorende leerlingen uit de normeringgroep.

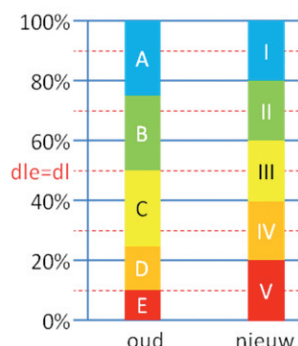
De nieuwste toetsen van het CITO kennen de normering I tot en met V. Dit wordt als volgt geïnterpreteerd:

- I 20% ver boven het gemiddelde
- II 20% boven het gemiddelde
- III 20% de gemiddelde groep leerlingen
- IV 20% onder het gemiddelde
- V 20% ver onder het gemiddelde

Een DLE (Didactische Leeftijd Equivalent) drukt uit op welk niveau een leerling staat met het beheersen van de leerstof. De didactische leeftijd is het aantal maanden onderwijs dat een leerling vanaf begin groep 3 heeft gevolgd. Hierbij wordt uitgegaan van tien onderwijsmaanden per jaar.

Een leerling die in april van groep 6 getest wordt, heeft een Didactische Leeftijd (DL) van 38 maanden. De score die een leerling behaalt op een test kan lager zijn dan gemiddeld, misschien wel een score die de gemiddelde leerling al behaalt na 28 maanden onderwijs (april groep 5). Dit heet de Didactische Leeftijd Equivalent (DLE). Door te kijken naar de didactische leeftijd (in dit geval 38) en de didactische leeftijdsequivalent (in dit geval 28) zien we dat de leerling tien onderwijsmaanden (een leerjaar) lager scoort. We kunnen daarom zeggen dat de leerling een jaar ‘achter’ is.

DLE gedeeld door DL (didactische leeftijd) geeft het leerrendement aan. Stel dat een kind een DL heeft van 10 en een score op een test haalt die past bij een DLE van 5, dan is het leerrendement $5:10 = 50\%$. Het omgekeerde kan ook het geval zijn, een leerling heeft een DL van 10 en scoort 20 op een DLE-test. De uitkomst van het leerrendement is dan 200%. Een ogenschijnlijke onmogelijkheid, maar het kan een aanwijzing zijn om een onderzoek naar hoogbegaafdheid in gang te zetten.



Grafische weergave van de oude en nieuwe CITO-normeringen. De percentages staan voor de percentielscore van een leerling: hoe scoort de leerling ten opzichte van leerlingen die even lang onderwijs hebben genoten? Voor een percentielscore van 50% is het didactisch leeftijdsequivalent gelijk aan de didactische leeftijd: de leerling scoort precies gemiddeld ten opzichte van leerlingen die even lang onderwijs hebben genoten. Het leerrendement is voor deze leerling 100%.

4.3.2 Gebruik van goede en betrouwbare tests

Onderwijsgeevenden observeren met een bepaalde regelmaat hun leerlingen en leggen op een of andere manier gegevens vast. In grote lijnen zijn er drie categorieën systemen:

1. Door onderwijsgeevenden zelf gemaakte observatiesystemen.
2. Door nascholingsinstellingen, onderwijsbegeleidingsdiensten, uitgeverijen (zonder teststatus) of particuliere bureaus gemaakte observatiesystemen. Hieronder worden zogenoemde methodegebonden toetsen gerekend, die worden geleverd bij een aantal taal- en rekenmethoden.
3. Door medewerkers van wetenschappelijke uitgeverijen of universiteiten/wetenschappelijke instellingen ontwikkelde observatiesystemen.

Er is in Nederland sinds 1959 een [Commissie Testaangelegenheden Nederland \(COTAN\)](#) die zich bezig houdt met beschrijvingen en beoordelingen van allerlei instrumenten zoals testen, vragenlijsten, methoden, beoordelingsschalen, batterijen, toetsen en observatieschalen.

In de categorie 3-systemen is sprake van standaardisering, normering en validering. Deze systemen zijn voor het leeuwendeel door de COTAN beoordeeld. In tegenstelling tot de categorie 1- en 2-systemen, deze zijn niet beoordeeld door de COTAN.

Als er testen en toetsen worden gebruikt, is het aanbevolen dat deze COTAN-beoordeeld zijn. Anders is de kans groot dat het materiaal niet deugdelijk is.

4.4 Het leerlingdossier

Het leerlingdossier is de verzamelnaam voor de persoonsgegevens die de school verwerkt en bijhoudt over een leerling. Het zijn allereerst algemene gegevens die nodig zijn voor de leerlingadministratie, zoals het verzuim, de in- en uitschrijving en de gegevens die nodig zijn voor het berekenen van de bekostiging, die vanuit BRON afkomstig zijn. Verder kan specifieke informatie over de leerling zijn opgenomen, mits dit relevant is voor het geven van het onderwijs en de begeleiding van de leerling. Hier kunnen de toetsgegevens vanuit het leerlingvolgsysteem onder worden verstaan.

Maar in de meeste leerlingvolgsystemen kunnen ook observaties van leerkrachten staan opgenomen en aantekeningen of verslagen van gesprekken met ouders of met deskundigen over de ontwikkeling van het kind. Welke specifieke informatie wordt bewaard per leerling, is de verantwoordelijkheid van de school. Daar zijn geen regels voor vastgelegd omdat voor iedere leerling een ‘maatwerk-leerlingdossier’ nodig kan zijn.

Ook het onderwijskundig rapport is een onderdeel van het leerlingdossier.

Het onderwijskundig rapport wordt verstrekt aan de ouders. Het rapport geeft inzicht in de resultaten van een leerling, zijn houding, het eventuele schooladvies en aandachtspunten.

4.4.1 Het recht op informatie van de individuele ouder

De leerlinggegevens in het primair onderwijs zijn toegankelijk voor de ouders/verzorgers van de leerling, de schoolleiding en het onderwijspersoneel dat bij de leerling betrokken is.

Soms is de school verplicht gegevens aan derden te geven. Dit is bijvoorbeeld het geval bij:

- de aanvraag van een leerlinggebonden budget (het rugzakje);
- de overgang naar een andere school, bijvoorbeeld het voortgezet onderwijs of het speciaal (basis)onderwijs.

In overige gevallen moeten de ouders eerst toestemming geven, voordat derden de gegevens van hun kind mogen inzien.

Ouders staan op grond van de privacy wetgeving erg centraal in de opslag, verwerking en beschikbaarstelling van de leerlinggegevens. Ouders hebben de volgende rechten:

- Inzagerecht: Ouders zijn de wettelijke vertegenwoordigers van hun kind. Daarom hebben zij er recht op de gegevens uit het leerlingdossier in te zien. Hiervoor kunnen zij een afspraak maken met de school. In verband met de privacy van andere leerlingen blijft er altijd iemand van de school aanwezig tijdens het inzien van de gegevens.
- Kopierecht: Ouders hebben recht op een kopie van de leerlinggegevens. Scholen mogen hiervoor een vergoeding van 23 eurocent per pagina vragen, met een maximum van € 4,50.
- Recht op correctie van onjuiste informatie: Ouders hebben het recht om feitelijk onjuiste, onvolledige of niet ter zake doende informatie te laten verbeteren of te verwijderen. Dit betekent uiteraard niet dat zij een deskundig oordeel waar ze het niet mee eens zijn, kunnen laten veranderen. Het toevoegen van de visie van de ouder(s) is een aanvaardbare oplossing indien bijvoorbeeld meningsverschillen bestaan over de inhoud.

4.4.2 Informatiebron voor de medezeggenschapsraad

Hiervoor zijn we ingegaan op de informatievoorziening over de ontwikkeling van individuele kinderen aan de ouders van het kind. Maar ook de medezeggenschapsraad van de school kan informatie opvragen uit bijvoorbeeld de COTAN-toetsen, die worden opgeslagen in de leerlingvolgsystemen.

Veel informatie uit de leerlingresultaten kan worden verwerkt tot groepsoverzichten en schoolrapporten. Een groeps-

overzicht maakt duidelijk hoe een groep als geheel er voor staat. Een overzicht van alle groepen maakt een schoolrapport. Schoolrapporten kunnen worden vergeleken met rapporten uit eerdere jaren om de ontwikkeling te kunnen begrijpen. Ook vergelijking met een landelijke norm geeft bijvoorbeeld een beeld van het onderwijs in verhouding tot scholen in vergelijkbare omstandigheden.

Een (oudergeldig van de) medezeggenschapsraad kan een bijdrage leveren aan de kwaliteitsverhoging van het onderwijs door bijvoorbeeld de directie van de school vragen welke maatregelen zij neemt om tekorten bij de school als geheel of in bepaalde groepen op te heffen. Het is belangrijk dat het gesprek daarover gevoerd wordt vanuit de eigen professionele verantwoordelijkheid van de school en leraren hiervoor, want daar moet het eigenaarschap van eventuele tekorten ook blijven.

4.5 Tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad

Tip 17: Weet u welk administratiesysteem uw school gebruikt? Is de privacy van de kinderen daarin voldoende gewaarborgd? Is het een stand-alone systeem of is er een directe koppeling met een leerlingvolgsysteem (LVS)? Kunt u zich vinden in de lange termijn visie van de school hierin?

Tip 18: Weet u welk LVS uw school gebruikt?

Checklist LVS:

- Is het digitaal?
- Is het webbased?
- Kunnen ouders informatie over hun kind zelf inzien?
- Kunnen ouders informatie over hun kind toevoegen?
- Kunnen er overzichten op groepsniveau en schoolniveau worden gemaakt?

Tip 19: Bent u geïnformeerd over de toetsen, die worden gehanteerd door de school? Kunt u zich vinden in het toetsen testbeleid in relatie tot de pedagogische visie van de school? Juist op dit onderdeel is het voor scholen en ouders cruciaal om tevreden te zijn met het gesprek en de beleidsvisie hierop.

Tip 20: Geeft de school uitleg aan de ouders over:

- Het LVS?
- Het gebruik van de toetsen?
- De normering van de toetsen: CITO- of DLE- normering?

Tip 21: Staan er in de schoolgids passages over:

- de privacybescherming van de leerling-gegevens?
- het recht van inzage van de ouders in de gegevens van hun kind?

Tip 22: Bespreekt de medezeggenschapsraad minimaal één keer per jaar de schoolresultaten voor taal en rekenen op schoolniveau? Geeft de schoolleiding aan, welke maatregelen genomen worden om tegenvallende resultaten te gaan verbeteren?

Hoofdstuk 5 Overzicht tips voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad

- Tip 1:** School en ouders zetten bewust stappen om verder invulling te geven aan hun partnerschap.
- Tip 2:** De oudergeleding heeft met de school een goede verhouding waar het gaat om het gebruik van haar informatierecht, waarmee u over alle in de voorgaande paragraaf opgesomde wensen informatie kunt inwinnen en vragen stellen aan het schoolbestuur en de directeur. Beide partijen kunnen zich vinden in het gebruik van *het recht van initiatief* om met eigen voorstellen te komen om het beleid op gang te brengen of te verbeteren. Beide partijen evalueren dit periodiek en de school ervaart dit als een constructieve bijdrage.
- Tip 3:** School en oudergeleding zijn zich bewust van de formele advies- en instemmingsrechten van de oudergeleding medezeggenschapsraad. De jaargenda voor specifieke instemmings- en adviesrechten is bekend.
- Tip 4:** Aandachtspunten voor de oudergeleding van de medezeggenschapsraad inzake beleid ouderbetrokkenheid:
- Beschikt de school over een *beleidsplan ouderbetrokkenheid*?
 - Staat het beleid opgenomen in het *schoolplan* van de school?
 - Wordt jaarlijks in de schoolgids beschreven wat de school van de ouders verwacht? Hoe de informatie over de ontwikkelingen van het kind aan de ouders wordt overgebracht? Wat de contactmogelijkheden zijn met de leraren en de directeur? Wat de school doet met de informatie van de ouders over hun kind?
 - Staat in het *scholingsbeleid* opgenomen welke scholingsmogelijkheden er zijn voor:
 - teamleden om zich te professionaliseren in hun contacten met de ouders
 - ouders om hun kinderen te kunnen begeleiden bij zaken als lezen, modern rekenen en overblijven.
- Tip 5:** School en oudergeleding evalueren periodiek of de medezeggenschap naar wens functioneert.
- Tip 6:** Informeert de school u over de contacten met de rijksinspectie?
- Tip 7:** Heeft het bestuur/de directie van de school u geïnformeerd over de resultaten van het vierjaarlijks schoolbezoek van de Inspectie van het Onderwijs aan de school? Kunt u zich vinden in de visie van de school op hoe zij deze resultaten wil communiceren naar de medezeggenschapsraad en alle ouders en hoe wordt omgegaan met de onderdelen, die door de inspectie als onvoldoende worden aangemerkt?
- Tip 8:** Heeft het schoolbestuur/de directie van de school u geïnformeerd over het interne systeem van kwaliteitszorg van de school? Hoe oordeelt de Inspectie van het Onderwijs over de zelfevaluatie van de school en kunt u zich vinden in de visie van de school over hoe moet worden omgegaan met het oordeel van de inspectie?
- Tip 9:** Kunt u zich vinden in de visie en praktijk van de school inzake de communicatie over de kwaliteitsresultaten van haar onderwijs. Bijvoorbeeld de uitslag van Cito-eindtoets?
- Tip 10:** Is er een analyse of plan tot analyse dat aangeeft of de huidige lesmethoden voldoende dekking geven voor de kerndoelen en de referentieniveaus?
- Tip 11:** Weet u, hoe de aanname van nieuwe leerlingen op school verloopt? Is er sprake van een aannameprotocol? Wordt aan nieuwe ouders informatie gegeven over de grondslag en de pedagogische/onderwijskundige visie van de school, en welke uitgangspunten daaruit voortvloeien voor het onderwijs in taal en rekenen: al dan geen methodekeuze, beoordeling van de leerlingen, gebruik van testen et cetera.
- Tip 12:** Kunt u zich vinden in het financiële beleid van de school inzake vervanging van lesmethoden. Wordt u als medezeggenschapsraad geïnformeerd over de aanschaf van nieuwe lesmethoden, bijvoorbeeld in relatie tot besprekingen over de pedagogische visie?
- Tip 13:** Houdt de school gedurende het schooljaar informatieavonden? Geschikte onderwerpen zijn bijvoorbeeld leermethoden die afwijken van wat ouders vroeger gewend waren. En onderwerpen als:
- de aanvankelijke leesmethode voor de ouders in groep 3.

- de manier waarop wij kinderen leren delen in onze realistische rekenmethode.
- het taalonderwijs.

Tip 14: Heeft de school een visie op hoe ouders vanuit hun thuissituatie een bijdrage kunnen leveren aan het leren van kinderen op basis van de op school gehanteerde methoden? Hierbij past ook, wat ouders kunnen doen om leren leuk te maken. Door bijvoorbeeld de inzet van educatieve spelletjes of gebruik te maken van natuurlijke leercontexten waarmee een bijdrage geleverd kan worden aan een verbetering van de prestaties van hun kinderen.

Tip 15: Bespreek met de school hoe invulling gegeven wordt aan de verplichting van de school om bij een onderwijs-pilot, bijvoorbeeld een pilot taal of rekenen, dit voor advies voor te leggen aan de oudergeleding (en bij personele gevolgen ter instemming voor de personeelsgeleding).

Tip 16: Naast de eerder aangegeven websites die betrekking hebben op de in de schema's genoemde methoden, kunt u ook veel informatie over taal en rekenen vinden op de volgende websites:

www.taalenrekenen.nl www.taalpilots.nl www.rekenpilots.nl
www.goedrekenonderwijs.nl www.fi.uu.nl/rekenweb www.leermiddelenplein.nl
www.expertisecentrumnederlands.nl

En over de pedagogische visie op de volgende sites:

www.aps.nl/APSsite/Onderwijssectoren/Projecten/Onderwijsconcepten
www.dalton.nl www.montessori.nl
http://iederwijs.nl www.vrijescholen.nl
www.jenaplan.nl www.teamonderwijs.nl
www.freinet.nl

Sites met informatie over pilots taal en rekenen:

www.rekenpilots.nl www.taalpilots.nl www.taalenrekenen.nl

Tip 17: Weet u welk administratiesysteem uw school gebruikt? Is de privacy van de kinderen daarin voldoende gewaarborgd? Is het een stand-alone systeem of is er een directe koppeling met een leerlingvolgsysteem (LVS)? Kunt u zich vinden in de lange termijn visie van de school hierin?

Tip 18: Weet u welk LVS uw school gebruikt?

Checklist LVS:

- Is het digitaal?
- Is het webbased?
- Kunnen ouders informatie over hun kind zelf inzien?
- Kunnen ouders informatie over hun kind toevoegen?
- Kunnen er overzichten op groepsniveau en schoolniveau worden gemaakt?

Tip 19: Bent u geïnformeerd over de toetsen, die worden gehanteerd door de school? Kunt u zich vinden in het toetsen- en testbeleid in relatie tot de pedagogische visie van de school? Juist op dit onderdeel is het voor scholen en ouders cruciaal om tevreden te zijn met het gesprek en de beleidsvisie hierop.

Tip 20: Geeft de school uitleg aan de ouders over:

- Het LVS?
- Het gebruik van de toetsen?
- De normering van de toetsen: CITO- of DLE- normering?

Tip 21: Staan er in de schoolgids passages over:

- de privacybescherming van de leerling-gegevens?
- het recht van inzage van de ouders in de gegevens van hun kind?

Tip 22: Bespreekt de medezeggenschapsraad minimaal één keer per jaar de schoolresultaten voor taal en rekenen op schoolniveau? Geeft de schoolleiding aan, welke maatregelen genomen worden om tegenvallende resultaten te gaan verbeteren?

Literatuur

Aarnoutse C., Verhoeven, L. (1999). *Tussendoelen beginnende geletterdheid. Een leerlijn voor groep 1 tot en met 3*. Nijmegen.

Aarnoutse C., Verhoeven, L. (1999). *Tussendoelen beginnende geletterdheid. Leerlijnen voor groep 4 tot en met 8*. Nijmegen.

Bal, I. (2009). *Communicatie en organisatie voor de onderwijsassistent. OADC 1 Traditioneel Vernieuwingsonderwijs*. Arnhem: Angerenstein uitgeverij reeks Profi-leren.

Blok, H., Oostdam, R. & Peetsma, T. (2006). *Het nieuwe leren in het basisonderwijs; een begripsanalyse en een verkenning van de schoolpraktijk*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut (SCO-rapport 746).

Boer, H de & Vries, P. de (2008). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs. Deel 2 praktijkonderzoek*. Amersfoort: CPS.

Cijvat, I. & Voskens, C. (2008). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs. Deel 1 literatuuronderzoek*. Amersfoort: CPS.

Desforges, Ch. & Abouchaar, A. (2003). *The Impact of Parental Involvement, Parental Support and Family Education on Pupil Achievements and Adjustment: A Literature Review*. London: Department for Education and skills,

Didactische werkgroep Koks-Gesto (2005). *Voorbereidend en aanvankelijk lezen in het primair onderwijs*. Ochten.

Didactische werkgroep Koks-Gesto (2007). *Nederlandse taal in het basisonderwijs*. Ochten.

Didactische werkgroep Koks-Gesto (2008). *Spelen en leren in VVE*. Ochten.

Didactische werkgroep Koks-Gesto (2009). *Rekenen en Wiskunde*. Ochten.

Didactische werkgroep Koks-Gesto (2009). *Voortgezet technisch lezen. Begrijpend/Studerend lezen/Leesbevordering*. Ochten.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008). *Over de drempels met taal en rekenen. Hoofdrapport*. Enschede.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008): *Over de drempels met rekenen. Consolideren, onderhouden, gebruiken en verdiepen*. Enschede.

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008): *Over de drempels met taal. De niveaus voor de taalvaardigheid*. Enschede.

Henderson, A., & Mapp, K. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.

ICT op school. Koopwijzer (2007). *Leerlingvolgsystemen*. De Lier.

Inspectie van het Onderwijs (2009). *De sterke basisschool*. Definitie en kenmerken. Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2009). *De School maakt het verschil*. Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2009). *Toezichtkader 2009 primair onderwijs – voortgezet onderwijs*. Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2008). *Toezicht voor goed onderwijs*. Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2008). *Basisvaardigheden taal in het basisonderwijs*. Utrecht.

Kemp, S. (2006). *Vergelijkend onderzoek leerlingvolgsystemen*. Den Haag : Verenigde Bijzondere scholen.

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (2009). *Rekenonderwijs op de basisschool, analyse en sleutels tot verbetering*. Amsterdam.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2006). *Kerdoelen primair onderwijs*. Den Haag.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2007). *Scholen voor morgen. Samen op weg naar kwaliteit in het primair onderwijs*. Den Haag.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2009). *BRON. Primair Onderwijs. Brochure voor scholen*. Groningen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2009). *BRON. Primair Onderwijs. Brochure voor schoolbesturen*. Groningen.

Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007). *Ouderbetrokkenheid, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en -participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen*. Nijmegen: Radboud Ubiversiteit-ITS.

Stichting Persoons Gebonden Nummer Onderwijs (2007). *Samen maken we er een succes van*. Den Haag.

Treffers, A. (2007). *De kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs (1)*. Utrecht: Freudenthal Instituut.

Treffers, A. (2007). *De kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs (2)*. Utrecht: Freudenthal Instituut.

Oberon (2003). *Inventarisatie schooladministratiesystemen primair onderwijs*. Utrecht.

Van Craats, J. (2007). *Mythen in de rekendidactiek .Waarom Sanne en Daan niet kunnen rekenen*. Utrecht 2007: lezing voor de Panamaconferentie.

Vos, T. de (2005). *DLE-LVS Informatiebrochure*. Leeuwarden: Uitgeverij Eduforce CEDIN.

Wit, C.de (2005). *Ouders als educatieve partners. Een handreiking voor scholen*. Den Haag: Q*Primair.

Uitgave van

LOBO

Landelijke Oudervereniging Bijzonder
Onderwijs op algemene grondslag

Laan van Nieuw Oost-Indië 277

2593 BS Den Haag

Telefoon (070) 3850866

www.lobo.nl

De LOBO richt zich op ouders in algemeen bijzondere scholen; ouders as such, ouders in medezeggenschapsraden, ouders in ouderraden en ouders als overblijfkrachten. Ouderbetrokkenheid is voor de LOBO een essentieel gegeven voor wat betreft het leren en zich verder ontwikkelen van kinderen op school.

De LOBO treedt vanuit deze visie op als belangenbehartiger, organiseert en voert deskundigheidsbevordering uit en initieert en draagt zorg voor projecten.

De LOBO-missie is, dat het de bijzondere betrokkenheid van ouders ondersteunt om samen met de school te werken aan goed onderwijs.

Deze uitgave voor ouders en de oudergeleding van medezeggenschapsraden in het basisonderwijs is een product van het project *Thuis in taal en rekenen*.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft subsidie verstrekt om met dit project reken- en taalprestaties bij leerlingen te versterken door betrokkenheid van ouders.

De brochure is als pdf te downloaden op de websites lobo.nl en thuisintaalenrekenen.nl.

Auteur:

Wim Boskeljon (LOBO), met medewerking van Marco Matthijsen (VBS)

Vormgeving:

Drukwerk en meer, info@drukwerkenmeer.nl

Maart 2010

Andere landelijke ouderorganisaties in het onderwijs:

Nederlandse Katholieke Vereniging van Ouders (NKO), www.nko.nl

Ouders & COO (christelijk en oecumenisch onderwijs), www.ouders.net

Vereniging voor Openbaar Onderwijs (VOO), www.voo.nl